

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

На правах рукопису
УДК 911.3

**МІСЬКІ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ**

Галузь знань: 10 Природничі науки
Спеціальність: 106 Географія
Освітня програма: Урбаністика та регіональний розвиток

Магістерська робота
Студента/ки 2-го курсу
ОР Магістр
Кочур Владислави Сергіївни

Науковий керівник:
Соціо-економіко-географ,
доцент кафедри економічної та
соціальної географії, кандидат
географічних наук, доцент

Мельничук Анатолій
Леонідович

ЗМІСТ

	Стор.
АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	9
1.1. Міський розвиток і розвиток міської територіальної громади як об'єкт географічного дослідження	9
1.2. Еволюція наукових поглядів на розвиток територіальної громади	11
1.3. Методи дослідження міського розвитку та розвитку територіальної громади	22
Розділ 2. ОЦІНКА ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	27
2.1. Соціально-економічні	29
2.2. Географічні	64
2.3. Особливості та порівняння чинників розвитку міських територіальних громад	72
Розділ 3. ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ: ОКРЕМІ КЕЙСИ ТА ІНСТРУМЕНТИ	77
3.1. Функціональне переосмислення зупинкових комплексів у м. Пирятині: від зупинки до комфортного міського простору	78
3.2. Простір з душею: криниця як осередок культури, пам'яті та спільноти	82
3.3. Курорт Миргорода в міському ритмі: еволюція від спеціалізованого закладу до відкритого простору для всіх	84
Розділ 4. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	87
4.1. Роль та особливості планування розвитку міських територіальних громад	87
4.2. Удосконалення системи планування розвитку міських територіальних громад	94
ВИСНОВКИ	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99

АНОТАЦІЯ

Кочур В.С. Міські територіальні громади Полтавської області: проблеми та напрямки розвитку – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису. Робота на здобуття наукового ступеня магістра за спеціальністю 106 «Географія», освітня програма «Урбаністика та регіональний розвиток». – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2025.

Дослідження магістерської роботи присвячене вивченню особливостей розвитку міських територіальних громад Полтавської області на сучасному етапі.

У роботі розглянуто теоретико-методологічні підходи до аналізу розвитку територіальних громад, проведено оцінку основних соціально-економічних та географічних чинників їхнього розвитку, проаналізовано особливості трансформації міського простору на прикладі окремих кейсів Пирятинської, Гребінківської та Миргородської міських територіальних громад. Особливу увагу приділено виявленню напрямків удосконалення системи планування розвитку міських громад для підвищення їхньої ефективності та сталості в умовах викликів сучасності, включаючи наслідки війни.

У результаті дослідження встановлено ключові проблеми розвитку громад, охарактеризовано успішні практики перетворення міських просторів, визначено рекомендації щодо вдосконалення стратегічного планування та управління територіальним розвитком.

Методологічною основою роботи стали теоретичні методи (аналіз літературних джерел, моделювання), кількісні та якісні методи збору даних, просторовий аналіз за допомогою геоінформаційних систем, емпіричні дослідження (анкетування, усне опитування, аналіз нормативно-правових актів).

***Ключові слова:** міська територіальна громада, міський розвиток, планування розвитку, Полтавська область, децентралізація, просторовий розвиток.*

ANNOTATION

Kochur V. S. Urban Territorial Communities of Poltava Region: Problems and Development Directions – Qualification Scientific Work in the Manuscript Format. Work for the Master's Degree in Speciality 106 "Geography", Educational Program "Urban Planning and Regional Development". – Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, 2025.

The Master's thesis is devoted to the study of the features of the development of urban territorial communities of Poltava Region at the present stage.

The paper considers theoretical and methodological approaches to the analysis of the development of territorial communities, assesses the main socio-economic and geographical factors of their development, and analyzes the features of the transformation of urban space using the example of individual cases of the Pyryatyn, Hrebinkiv and Myrhorod urban territorial communities.

Particular attention is paid to identifying areas for improving the urban community development planning system to increase their efficiency and sustainability in the face of modern challenges, including the consequences of war.

As a result of the study, key community development problems were identified, successful practices for transforming urban spaces were characterized, and recommendations were made for improving strategic planning and management of territorial development.

The methodological basis of the work was theoretical methods (analysis of literary sources, modeling), quantitative and qualitative data collection methods, spatial analysis using geographic information systems, empirical research (questionnaires, oral interviews, analysis of regulatory legal acts).

Keywords: *urban territorial community, urban development, development planning, Poltava region, decentralization, spatial development.*

ВСТУП

Актуальність теми «Міські територіальні громади Полтавської області: проблеми та напрямки розвитку» визначається низкою суттєвих факторів, які впливають на розвиток Полтавщини та її громад. Особливо важливо розглянути цю тематику в рамках децентралізації та впровадження реформи місцевого самоврядування, інновацій в просторовому плануванні та управлінні громадою. Ключові аргументи, що обґрунтовують актуальність теми, включають:

1. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування: У 2015 році процес децентралізації в Україні забезпечив створення перших 159 об'єднаних територіальних громад, серед яких були і міські громади Полтавської області. Тому важливо визначити, які зміни за цей період пройшли громади, як ефективно вони планують свій розвиток, які заходи сприяють їх соціально-економічному розвитку, та що забезпечить сталість розвитку цих міст в майбутньому.

2. Економічний розвиток та конкурентоспроможність: Планування розвитку має ключове значення для забезпечення економічної стійкості міських територій. Ефективне використання ресурсів, розвиток міської інфраструктури, підтримка бізнесу та створення робочих місць на території цих громад є важливими аспектами підвищення конкурентоспроможності Полтавського регіону.

3. Соціальна сфера та якість життя: Створення комфортних та безпечних умов проживання, забезпечення належного рівня життя для мешканців міських громад вимагає ретельного планування у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, житлово-комунального господарства та благоустрою.

4. Екологічна стійкість та природокористування: Ефективне планування дозволяє збалансувати розвиток міських територій з необхідністю збереження природних ресурсів та екологічної стійкості. Збереження довкілля, створення рекреаційних зон, благоустрій, озеленення територій та охорона природи стає важливим елементом розвитку сучасних міст.

5. Інноваційні технології та цифровізація: Впровадження сучасних технологій та цифрових інструментів у плануванні може значно покращити ефективність управління міським господарством, сприятиме раціональному використанню людських та матеріальних ресурсів, забезпечить проведення моніторингу розвитку території та позитивно впливатиме на інвестиційну привабливість.

Отже, дослідження напрямів підвищення ефективності планування розвитку міських територіальних громад Полтавської області є актуальним завданням, оскільки воно спрямоване на забезпечення сталого, інтегрованого та гармонійного розвитку регіону, задовольняючи потреби сучасного суспільства.

Мета роботи полягає в комплексному вивченні проблем та напрямків розвитку міських територіальних громад Полтавської області з використанням теоретико-методологічних підходів до дослідження їхнього розвитку.

Відповідно до поставленої мети були сформульовані такі **завдання** дослідження:

- уточнити сутність міського розвитку та розвитку міської територіальної громади як об'єкта географічного дослідження;
- окреслити еволюцію наукових поглядів на розвиток територіальної громади;
- дослідити теоретико-методологічні підходи до дослідження розвитку міських територіальних громад;
- провести комплексну оцінку чинників розвитку міських територіальних громад Полтавської області;
- дослідити трансформацію міського простору територіальних громад Полтавської області;
- визначити особливості планування розвитку міських територіальних громад;
- окреслити шляхи удосконалення системи планування розвитку міських територіальних громад.

Об'єкт дослідження – міські територіальні громади Полтавської області

на прикладі Пирятинської, Гребінківської та Миргородської міських ТГ.

Предмет дослідження – системний аналіз проблем та перспектив розвитку міських територіальних громад Полтавської області.

Методи дослідження:

– теоретичні: аналіз наукової та методичної літератури з обраної проблеми, абстрагування, узагальнення, класифікація, конкретизація, моделювання: інфографіка.

– емпіричні: анкетування, усне опитування, узагальнення незалежних характеристик, аналіз нормативно-правових актів, законів.

Інформаційна база. Дослідження виконувалося на основі використання сукупності інформаційних ресурсів, а саме: законів України, що стосуються реформи місцевого самоврядування; наукових статей з питань місцевого самоврядування та його реформування; інформації офіційних сайтів Кабінету Міністрів України, Мінрегіону, Міністерства економіки України, Міністерства юстиції України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, Пирятинської, Гребінківської та Миргородської міських рад і результатів самостійних досліджень автора.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота викладена на 108 сторінках, складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних джерел, який включає 75 найменувань. Магістерська робота містить 5 таблиць, 14 рисунків.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ОТГ** – об'єднана територіальна громада
- ТГ** – територіальна громада
- ЦНАП** – Центр надання адміністративних послуг
- ДАР** – Державний аграрний реєстр
- ГІС** – геоінформаційна система
- ШІ** – штучний інтелект
- ВПО** – внутрішньо-переміщені особи
- ОМС** – органи місцевого самоврядування
- ЗУ** – Закон України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Міський розвиток і розвиток міської територіальної громади як об'єкт географічного дослідження

Міський розвиток і розвиток міської територіальної громади є важливими напрямками географічних досліджень, оскільки вони охоплюють широкий спектр соціальних, економічних, політичних та екологічних аспектів, що формують сучасне міське середовище. Географія міського розвитку є багатогранною дисципліною, яка вивчає просторові, функціональні та культурні трансформації в урбанізованих територіях.

Міський розвиток передбачає зміни в фізичному (будівництво нових житлових районів, доріг, парків), соціальному (зміни в демографічній структурі, рівень освіти, охорона здоров'я), економічному (розвиток промисловості, сфери послуг, створення робочих місць), культурному (розвиток мистецтва, архітектури, традицій) та екологічному (зменшення забруднення, озеленення, енергоефективність) аспектах міського середовища. Це включає не тільки розширення міських територій, а й поліпшення інфраструктури, збільшення економічної активності, покращення якості життя мешканців та впровадження інновацій та нових технологій у міське середовище [2].

Міська територіальна громада є адміністративно-територіальною одиницею, що включає як міську територію, так і передмістя та села, що входять до її складу. Розвиток міської територіальної громади потребує комплексного та інтегрованого підходу, який враховує взаємозв'язок між різними сферами міського життя, такими як житлово-комунальне господарство, транспортна інфраструктура, освіта, охорона здоров'я, культура, спорт, екологія та сфера послуг [2].

Географічний підхід до міського розвитку зосереджується на вивченні

просторової організації та змін у розміщенні населення, економічних центрів, інфраструктури, зелених зон та інших елементів міського ландшафту. Важливою частиною географічних досліджень є вивчення розподілу різних функціональних зон, таких як житлові, виробничі, комерційні та рекреаційні, що дозволяє оцінити ефективність використання міського простору, зокрема з точки зору функціональності, доступності, екологічної безпеки та соціальної справедливості, та запропонувати шляхи його оптимізації [8]. Одним з основних аспектів є аналіз урбанізації, зокрема зростання міських територій за рахунок приєднання навколишніх сільських територій і концентрації населення в окремих зонах. Урбанізація супроводжується зростанням попиту на інфраструктуру, житло та соціальні послуги. Також важливим є розвиток транспортної системи, яка забезпечує зручний доступ до різних частин міста та його околиць. Географи аналізують вплив транспорту на розвиток територій і створення комфортного середовища для мешканців. Крім того, збереження екологічного балансу є одним з ключових завдань міського розвитку, оскільки міста часто стикаються з проблемами забруднення довкілля, втрати зелених зон і зміни клімату.

Розвиток міської територіальної громади не може бути здійснений без врахування соціальних та економічних аспектів. Міста є економічними центрами, де зосереджені основні виробничі потужності, комерційні підприємства та культурні осередки. Географи вивчають взаємозв'язок між розташуванням економічних суб'єктів, інфраструктури та міським середовищем. Урбанізація змінює соціальну структуру населення, призводячи до поляризації суспільства, зростання соціальної нерівності, формування нових соціальних груп та ідентичностей, а також до змін у способі життя та культурних цінностях [20].

Сучасні проблеми міського розвитку включають не тільки економічні, а й екологічні (глобальне потепління, забруднення повітря та води), соціальні (соціальна нерівність, злочинність, безробіття) та культурні аспекти. Це вимагає комплексного підходу до планування та управління міським середовищем. Одним з основних завдань при цьому є розробка сталих моделей міського

розвитку, що передбачає збалансоване використання ресурсів, мінімізацію негативного впливу на довкілля, забезпечення економічного зростання та соціальну інтеграцію. Крім того, міста повинні ставати більш енергоефективними, екологічно чистими та інклюзивними, забезпечуючи рівні можливості для всіх груп населення. Одним напрямом географічних досліджень є роль технологій та інновацій у розвитку розумних міст (Smart Cities), зокрема використання технологій для управління транспортними потоками (інтелектуальні транспортні системи), енергозбереженням (системи «Розумний Дім») та моніторингом екологічного стану (датчики забруднення повітря та води) [26].

Міський розвиток та розвиток міської територіальної громади є важливими об'єктами для географічних досліджень, оскільки вони відображають складні процеси взаємодії економічних, соціальних та екологічних факторів. Оцінка та планування міських територій потребують комплексного підходу, що дозволяє забезпечити сталий, збалансований та ефективний розвиток міських громад.

1.2. Еволюція наукових поглядів на розвиток територіальної громади

Розвиток територіальних громад є важливим аспектом сучасного управління, що безпосередньо відображає трансформаційні процеси, які відбуваються в організації місцевої влади. Сучасні підходи до управління громадами значною мірою визначаються процесами глобалізації, урбанізації, децентралізації, а також змінами в економічній та соціальній структурі суспільства. Наукові погляди на розвиток територіальних громад пройшли через численні етапи еволюції, змінюючись під впливом соціально-політичних обставин, технологічних інновацій і культурних трансформацій.

Територіальна громада – це самоврядна спільнота жителів, об'єднаних спільними інтересами та потребами, які проживають на певній території та мають право самостійно вирішувати питання місцевого значення. Розвиток територіальних громад є важливим елементом демократичного суспільства,

оскільки забезпечує участь громадян в управлінні своїм життям та сприяє розвитку місцевої ініціативи [9].

Аксіологічний підхід до територіальної громади підкреслює її значення як ціннісної складової суспільного життя, що ґрунтується на принципах солідарності, соціальної відповідальності та місцевого патріотизму [3].

Історія розвитку теорій управління територіальними громадами охоплює широкий спектр підходів, що відображають не лише становлення управлінських моделей, а й специфіку взаємодії громадян з державою та іншими соціальними інститутами.

1. Класичні підходи до розвитку територіальних громад

На початку ХХ століття теоретичні основи розвитку місцевих громад були закладені в рамках класичної теорії адміністративного управління, яка акцентувала увагу на організаційних аспектах управління на місцевому рівні. На рис. 1.1. зображено розвиток класичних підходів до розвитку територіальних громад.

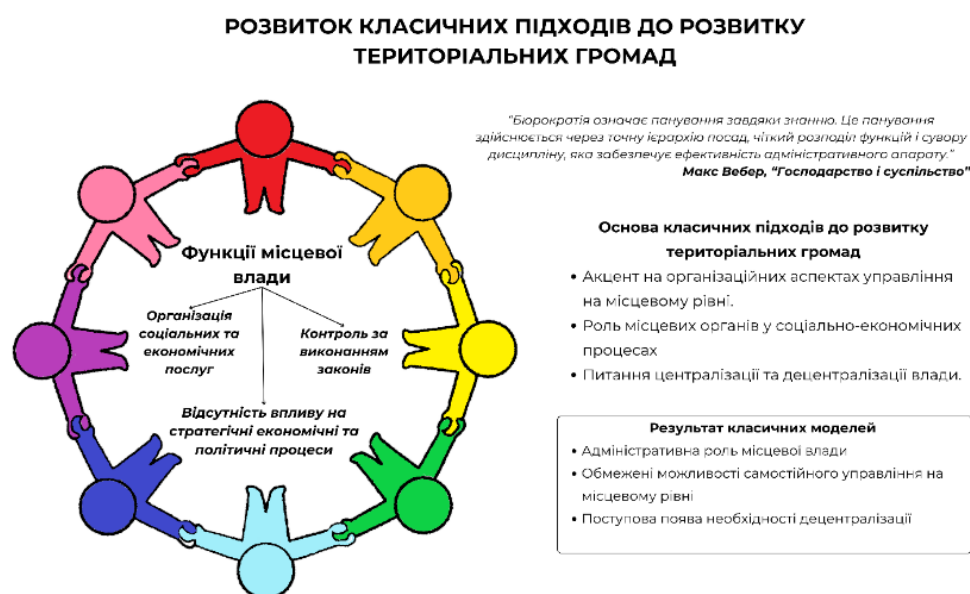

Рис. 1.1. Розвиток класичних підходів до розвитку територіальних громад

Джерело: розробка автора

У цей період велике значення приділялося питанням централізації та

децентралізації влади, а також визначенню ролі місцевих органів влади в управлінні економічними, соціальними та іншими процесами на території. Одним із основних завдань було забезпечення ефективного функціонування адміністративного апарату, який мав виконувати завдання, покладені на місцеві органи управління, зокрема в управлінні територіями, які підпорядковувалися державним інституціям.

Ще в середньовіччі Й. Альтузіус розробив федеральну теорію народного суверенітету та принцип субсидіарності, відповідно до якого територіальна громада має право на автономію в межах своїх можливостей [39].

Макс Вебер, один із основних представників класичної теорії управління, підкреслював важливість створення чіткої та ефективної організаційної структури адміністративного апарату. Вебер вважав, що для забезпечення стабільного розвитку громад необхідно, щоб місцеві органи влади були наділені певними функціями та повноваженнями, які дозволяють ефективно управляти територією. Однак його підхід в основному зосереджувався на централізованому контролі, в якому місцеві органи влади не мали значних можливостей для впливу на прийняття рішень, а функції влади здебільшого делегувалися з центру [40].

Класичні моделі розвитку територіальних громад також передбачали, що місцеві органи влади виконують здебільшого адміністративні функції, такі як контроль за виконанням законів, організація соціальних та економічних послуг на місцях. Місцева влада в цих моделях часто не мала можливості впливати на великі економічні чи політичні процеси, оскільки більшість стратегічних рішень ухвалювалися на центральному рівні. З розвитком цих теорій виникло питання про необхідність перегляду централізованої системи управління, що в подальшому стало основою для розгляду більш децентралізованих моделей.

Переваги класичних моделей управління територіальними громадами:

– *стабільність та передбачуваність*: класичні моделі забезпечували чітку організаційну структуру та розподіл повноважень, що сприяло стабільності та передбачуваності в управлінні;

– *ефективність*: завдяки централізації влади та чіткій ієрархії, класичні

моделі дозволяли ефективно вирішувати адміністративні завдання та забезпечувати виконання законів;

– *контроль*: централізований контроль забезпечував підзвітність місцевих органів влади та запобігав зловживанням.

Недоліки класичних моделей управління територіальними громадами:

– *обмеження місцевої ініціативи*: централізація влади та обмеження повноважень місцевих органів влади стримували розвиток місцевої ініціативи та самоврядування;

– *недостатня участь громадян*: класичні моделі не передбачали активної участі громадян в управлінні територіальними громадами;

– *неефективність в умовах змін*: централізовані системи управління виявилися неефективними в умовах швидких соціально-економічних змін та потребували адаптації до нових умов.

Класичні підходи до розвитку територіальних громад базуються на різних моделях управління, що мають свої особливості та переваги. Наприклад, у Франції діє централізована модель управління, де значний вплив на місцеве самоврядування має префект, призначений урядом. Префект контролює діяльність місцевих органів влади, затверджує їхні рішення та може навіть скасовувати їх, якщо вони суперечать національному законодавству або інтересам держави [41]. У Німеччині, навпаки, застосовується більш децентралізована модель, що надає громадам більше самостійності у вирішенні місцевих питань. Громади мають власні фінансові ресурси, можуть самостійно планувати свій розвиток та обирати своїх представників до місцевих органів влади. А в США поширена модель «сильної ради - слабого мера», де рада має широкі повноваження, а мер виконує переважно представницькі функції [42].

Централізація дозволяє забезпечити єдину політику та стандарти, але може призвести до ігнорування місцевих потреб. Натомість децентралізація сприяє розвитку місцевої ініціативи та самоврядування, проте може викликати розбіжності у політиці та якості надання послуг. Класичні моделі нерідко не враховують інтереси громадян та обмежують їхню участь в управлінні.

2. Теорії та практики міжвоєнного періоду

У міжвоєнний період, на тлі соціальних, економічних і політичних змін, розвивалися нові підходи до управління громадами. Зростання урбанізації та індустріалізації змушувало науковців шукати нові форми взаємодії між державою, громадою та приватним сектором. Ш. Фур'є запропонував концепцію «фаланстерів» – автономних самодостатніх соціальних утворень, які координують власну діяльність. Р. Оуен наголошував на важливості добровільних комунальних об'єднань, що могли розвиватися у федеративній структурі [43].

Фаланстери ставили акцент на соціальній гармонії та колективному способі життя, але їхня реалізація виявилася утопічною та відірваною від реальності. Комунальні об'єднання були більш реалістичним підходом, спрямованим на вирішення конкретних проблем громади, однак значною мірою залежали від добровільності та доступності ресурсів. Ідеї міжвоєнного періоду часто не враховували політичні та економічні реалії, що ускладнювало їхню практичну реалізацію. На рис.1.2. зображено розвиток місцевого самоврядування та соціальної справедливості в міжвоєнний період.

Рис.1.2. Розвиток місцевого самоврядування та соціальної справедливості в міжвоєнний період

Джерело: розробка автора

В цей період однією з важливих ідей стало поняття «громадянської спільноти», що підкреслювало важливість участі громадян у розвитку своїх територій. Це означало перехід до більш децентралізованих моделей управління.

Ідеї демократичного соціалізму стали основою політики розвитку територіальних громад, спрямованої на забезпечення рівноправ'я та створення механізмів для активної участі громадян у прийнятті рішень [43].

Швидка урбанізація вимагала нових форм організації міського та сільського простору, а також ефективної взаємодії між державними органами, приватними підприємствами і місцевими громадами. У цьому контексті розвивалися моделі, які забезпечували економічну ефективність, соціальну справедливість та участь громадян у процесах управління.

Міжвоєнний період став важливим етапом у розвитку теорій управління територіями, де баланс між інтересами держави, громад і приватного сектора був необхідним для сталого розвитку. Це сприяло формуванню нових моделей місцевого самоврядування та інклюзивних процесів управління.

Переваги практик міжвоєнного періоду:

- *децентралізація влади:* розширення повноважень місцевих органів влади сприяло розвитку місцевої ініціативи та самоврядування;
- *участь громадян:* залучення громадян до процесів управління підвищувало їхню відповідальність та сприяло розвитку громадянського суспільства;
- *соціальна справедливість:* розвиток соціальних програм та механізмів підтримки малозабезпечених сприяли зменшенню соціальної нерівності.

Недоліки практик міжвоєнного періоду:

- *політична нестабільність:* період міжвоєнних років був позначений політичною нестабільністю та економічними кризами, що ускладнювало реалізацію ефективних моделей управління;
- *обмежені ресурси:* недостатність фінансових та інших ресурсів часто обмежувала можливості місцевих органів влади у реалізації їхніх повноважень;
- *суперечливість ідей:* існування різних ідеологічних підходів, таких як

демократичний соціалізм та інші, призводило до суперечностей та ускладнювало досягнення консенсусу щодо шляхів розвитку територіальних громад.

3. Теоретичні основи розвитку територіальних громад у середині ХХ століття

У післявоєнний період, з розвитком теорії соціальних змін, науковці почали активно вивчати вплив розвитку місцевих громад на загальну соціально-економічну ситуацію в країні. Це стало важливим етапом у розумінні ролі територіальних громад у розвитку держави, оскільки місцеві громади почали розглядатися як основні елементи соціальної і економічної стабільності. Видатні українські мислителі, такі як М. Грушевський, М. Драгоманов та І. Франко, розглядали громаду як первинний осередок демократії та народовладдя. Драгоманов обґрунтовував ідею «вільної громади», що діє на основі договірних відносин, а Грушевський аналізував еволюцію громади від родинних спільнот до територіального самоврядування [4; 5]. На рис.1.3. зображено розвиток територіальних громад у середині ХХ століття.

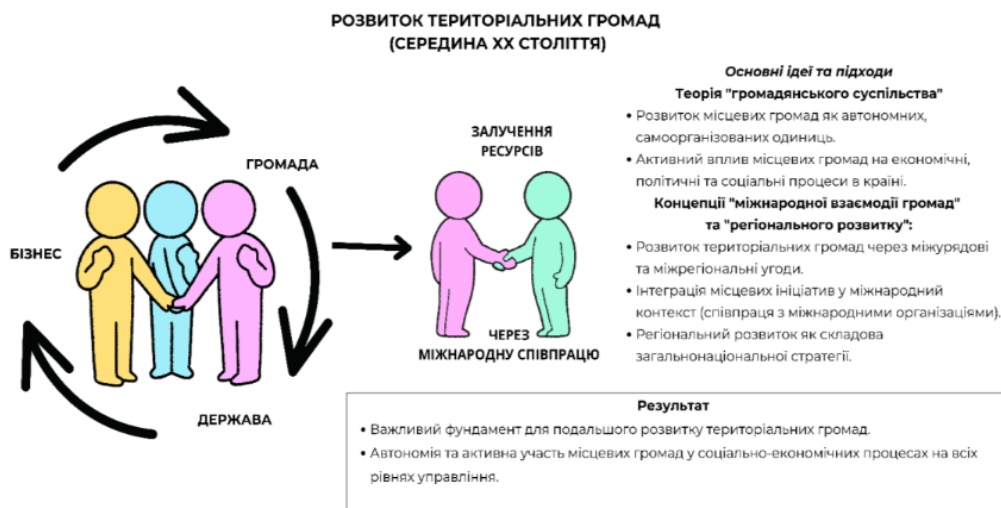

Рис.1.3. Розвиток територіальних громад у середині ХХ століття.

Джерело: розробка автора

Однією з найвпливовіших теорій цього періоду була теорія «громадянського суспільства», яка наголошувала на важливості розвитку місцевих громад як незалежних, самоорганізованих структур, здатних не тільки пристосовуватися до змін, але й активно впливати на економічні, політичні та

соціальні процеси в країні [5].

У цей час також почали формуватися концепції «міжнародної взаємодії громад» та «регіонального розвитку», які стали основою для розвитку територіальних громад через укладання міжнародних та міжрегіональних угод. Ці концепції передбачали глибшу інтеграцію місцевих ініціатив у міжнародний контекст, зокрема шляхом співпраці з міжнародними організаціями та інституціями, що підтримували розвиток місцевих проєктів. Регіональний розвиток, в свою чергу, став важливою складовою загальнонаціональної стратегії, оскільки він дозволяв не тільки вирішувати проблеми конкретних територій, а й покращувати загальну соціально-економічну ситуацію на рівні держави [7].

Цей період також характеризувався активним пошуком моделей, які дозволяли громадам ефективніше взаємодіяти з державними органами та приватним сектором, а також залучати ресурси для розвитку через міжнародну співпрацю. Теоретичні засади, що сформувалися в середині ХХ століття, стали міцним фундаментом для подальшого розвитку територіальних громад, підкреслюючи важливість їхньої автономії та здатності бути активними учасниками соціально-економічних процесів на всіх рівнях управління.

Переваги теоретичних розробок середини ХХ століття:

- *системний підхід*: комплексний аналіз розвитку територіальних громад у взаємозв'язку з соціально-економічним розвитком країни;
- *акцент на автономії*: визнання важливості самостійності і самоврядування для громад та їх ефективного розвитку;
- *міжнародна співпраця*: визначення можливостей для залучення міжнародних ресурсів та обміну досвідом для розвитку громад;
- *регіональний розвиток*: розгляд розвитку територіальних громад як важливої складової регіонального та національного розвитку.

Недоліки теоретичних розробок середини ХХ століття:

- *загальний характер*: деякі теоретичні положення мали загальний

характер та потребували конкретизації для практичного застосування;

– *недостатня увага до місцевих особливостей*: не завжди враховувалися унікальні особливості кожної територіальної громади, що не сприяло ефективності розвитку певної частини громад;

– *обмеженість ресурсів*: не завжди було достатньо ресурсів для реалізації амбітних планів розвитку територіальних громад, особливо в умовах післявоєнної відбудови.

4. Постмодерністські теорії та сучасні підходи до розвитку територіальних громад

З кінця ХХ століття розвиток територіальних громад почав розглядатися через призму постмодерністських теорій, які акцентують увагу на плюралізмі та культурній різноманітності місцевих спільнот. Сучасні дослідження зосереджуються на питаннях правосуб'єктності територіальних громад, необхідності розмежування понять «мешканці», «жителі» та «члени громади» в нормативно-правових актах. На рис.1.4. зображено розвиток постмодерністських теорій та сучасних підходів до розвитку територіальних громад.

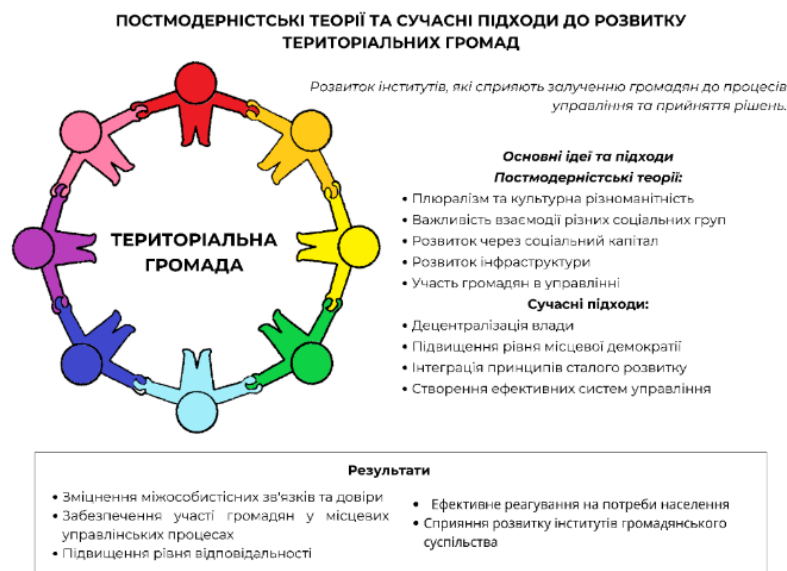

Рис.1.4. Постмодерністські теорії та сучасні підходи до розвитку територіальних громад

Джерело: розробка автора

Ці теорії підкреслюють важливість взаємодії різних соціальних груп і культур у процесах розвитку територій. У цьому контексті акцент став на розвитку громад через призму соціального капіталу, який сприяє зміцненню міжособистісних зв'язків і довіри, що є основою для успішного управління на місцевому рівні. Крім того, особливу увагу приділяють розвитку інфраструктури та забезпеченню участі громадян у місцевих управлінських процесах, що дозволяє їм мати вплив на прийняття рішень, що стосуються їхнього повсякденного життя [11; 12].

Сучасні підходи до розвитку територіальних громад здебільшого зосереджені на децентралізації влади та зміцненні місцевої демократії. Одним із ключових аспектів є інтеграція принципів сталого розвитку в управлінські практики, що охоплюють екологічні, соціальні та економічні чинники. Оскільки територіальні громади стають більш самостійними, виникає потреба у створенні ефективних систем управління, які забезпечують стабільну роботу місцевих інститутів і громадських організацій, допомагаючи їм оперативно реагувати на потреби населення [6].

Науковці, зокрема Джеймс Гетцель і Роберт Патнем, акцентують увагу на важливості розвитку інститутів, що сприяють залученню громадян до процесів управління та прийняття рішень. Вони вважають, що таке залучення стимулює не лише вищий рівень відповідальності, а й формує соціальний капітал, зміцнює довіру між владою та громадянами, а також підвищує ефективність реалізації місцевих ініціатив. Активна участь жителів у громадському житті сприяє формуванню відчуття причетності до змін, що у довгостроковій перспективі забезпечує сталість розвитку [10].

Важливим елементом сучасного підходу є стратегічне планування розвитку громад із залученням широкого кола зацікавлених сторін — представників влади, бізнесу, освітніх закладів, громадських організацій і самих мешканців. Такий підхід дозволяє не лише враховувати інтереси різних груп, а й забезпечувати прозорість та підзвітність прийнятих управлінських рішень.

Окрім цього, сучасні громади дедалі активніше впроваджують цифрові

технології для покращення комунікації з населенням, оптимізації надання адміністративних послуг та розвитку е-демократії. Онлайн-платформи, електронні петиції, відкриті бюджети та мобільні додатки для зворотного зв'язку з владою стають ефективними інструментами залучення громадян до управлінських процесів.

Успішні практики розвитку територіальних громад також свідчать про критичну важливість інвестування в людський капітал — через освіту, професійну підготовку, підтримку молоді та стимулювання підприємництва. Формування сприятливого середовища для розвитку малого і середнього бізнесу, а також розбудова соціального підприємництва дозволяють активізувати внутрішні ресурси громад і зменшити залежність від зовнішнього фінансування.

Переваги постмодерністських теорій та сучасних підходів:

- *гнучкість та адаптивність*: врахування особливостей кожної громади й її культурного контексту;
- *орієнтація на потреби громадян*: активне залучення мешканців до процесів управління громадою та прийняття рішень;
- *інтеграція принципів сталого розвитку*: баланс екологічних, соціальних і економічних аспектів;
- *децентралізація*: посилення повноважень місцевої влади та підвищення рівня місцевої демократії.

Недоліки постмодерністських теорій та сучасних підходів:

- *складність реалізації*: потреба в ресурсах і висококваліфікованих кадрах;
- *потенційні конфлікти*: культурне розмаїття й плюралізм можуть призводити до суперечностей між групами інтересів;
- *ризик популізму*: концентрація на локальних інтересах іноді може суперечити загальнонаціональним цілям;
- *недостатній акцент на економіку*: зосередження на соціальному капіталі іноді супроводжується нехтуванням економічного розвитку.

Отже, еволюція наукових підходів до розвитку територіальних громад відображає складний процес трансформації уявлень про місцеве самоврядування

та роль громадян у житті своїх громад. Від класичних моделей із акцентом на централізацію та адміністративну ефективність, через пошук балансу між державою, громадою та приватним сектором у міжвоєнний період, до визнання автономії та громадянської активності в середині ХХ століття — кожен етап додавав нові виміри до розуміння ефективного управління.

Сучасні підходи, що базуються на постмодерністських теоріях, підкреслюють важливість соціального капіталу, участі громадян в управлінні та інтеграції принципів сталого розвитку. Вони орієнтовані на формування ефективних систем управління, здатних адаптуватися до змін і забезпечити належне функціонування місцевих інституцій.

У цілому, розвиток наукової думки щодо управління територіальними громадами є відображенням динамічного процесу пошуку найкращих моделей, які враховують унікальність кожної громади, сприяють її сталому розвитку та активній участі мешканців у формуванні спільного майбутнього.

1.3. Методи дослідження міського розвитку та розвитку територіальної громади

Міський розвиток та розвиток територіальних громад є важливими аспектами сучасної урбаністики та соціально-економічної теорії, оскільки ці процеси визначають не лише економічний та соціальний добробут, але й екологічну сталість та культурну ідентичність територій. У зв'язку з глобалізацією, швидкими темпами урбанізації, змінами в соціальних структурах, зростанням нерівності та підвищеними вимогами до екологічних стандартів, міста та територіальні громади зіштовхуються з низкою складних викликів. Урбанізація спричиняє значне збільшення чисельності міського населення, що вимагає ефективного планування інфраструктури, розв'язання проблем транспортної, житлової та комунальної системи [20].

Зміни в соціальних структурах, такі як старіння населення та зміна типу

сімейних відносин, впливають на потреби громади та її здатність до соціальної інтеграції. Економічні трансформації, пов'язані з глобальними кризами, технологічними інноваціями та розвитком цифрових технологій, мають значний вплив на структуру зайнятості та економічну стійкість територіальних громад. Екологічні проблеми, зокрема зміни клімату, забруднення довкілля та виснаження природних ресурсів, ставлять перед містами і громадами нові виклики щодо сталого розвитку та екологічної безпеки [22].

Ці фактори підвищують актуальність і значущість дослідження міського розвитку та розвитку територіальних громад, адже тільки комплексний підхід дозволяє зрозуміти взаємозв'язки між економічними, соціальними, екологічними та культурними процесами на рівні місцевих громад і міст. Окрім того, кожен з цих аспектів потребує застосування різних методів і підходів для ефективного аналізу та планування, оскільки без такої всебічної оцінки важко знайти оптимальні рішення.

Таблиця 1.5. представляє основні методи дослідження міського розвитку та розвитку територіальних громад, які включають як теоретичні, так і практичні підходи. Ці методи дозволяють не лише зібрати дані, а й інтегрувати їх для створення стратегії сталого розвитку, що відповідає потребам сучасних міст і громад.

Таблиця 1.5.

ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСЬКОГО РОЗВИТКУ ТА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

ТИП МЕТОДУ	МЕТОД	ОПИС МЕТОДУ
ТЕОРЕТИЧНИЙ	КІЛЬКІСНІ МЕТОДИ	Використовуються для збору та аналізу числових даних про економічні, соціальні, екологічні показники міського розвитку (наприклад, статистика про рівень зайнятості, демографічні зміни, екологічні показники).
	ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ	Вивчення просторової організації території з використанням ГІС та картографічних методів для аналізу розподілу інфраструктури, доступності послуг.

	ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	Порівняння різних міст і територіальних громад для виявлення ефективних практик і моделей розвитку.
	ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ	Оцінка економічних ресурсів, структури економіки, рівня зайнятості, підприємницького середовища в межах громади.
ПРАКТИЧНИЙ	ЯКІСНІ МЕТОДИ	Оцінка соціальних, культурних та психологічних аспектів життя громади через інтерв'ю, фокус-групи, спостереження.
	СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	Збір даних про потреби населення, рівень соціальної інтеграції, ставлення до змін через опитування, інтерв'ю.
	АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	Оцінка наявності та якості соціальних послуг (освіта, охорона здоров'я, культура, транспорт), визначення проблемних зон у громадах.
	АНАЛІТИКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ	Оцінка ефективності місцевих ініціатив, участі громадян у соціальних процесах, управлінні територією.

Джерело: розробка автора

Вибір конкретних методів дослідження міського розвитку та розвитку територіальної громади є складним та багатогранним завданням, що залежить від цілого ряду факторів. Перш за все, мета дослідження відіграє вирішальну роль у визначенні того, які саме методи будуть найбільш ефективними та інформативними. Наприклад, якщо метою дослідження є оцінка рівня задоволеності населення якістю комунальних послуг, то найбільш доцільним буде використання соціологічних опитувань та фокус-груп. У той же час, якщо метою дослідження є аналіз динаміки економічного розвитку міста, то перевага буде надаватися кількісним методам, таким як статистичний аналіз та економічне моделювання [20].

Не менш важливими є завдання, які стоять перед дослідником. Від того, наскільки чітко та конкретно сформульовані ці завдання, залежить успіх всього дослідження. Наприклад, якщо завданням дослідження є виявлення основних проблем розвитку територіальної громади, то необхідно використовувати

комплексний підхід, що включає в себе як кількісні, так і якісні методи дослідження.

Доступні ресурси також є важливим фактором, який необхідно враховувати при виборі методів дослідження. Дослідження міського розвитку та розвитку територіальних громад часто потребують значних фінансових, часових та людських ресурсів. Тому дослідник повинен реально оцінювати свої можливості та обирати ті методи, які є найбільш оптимальними з точки зору співвідношення ціни та якості.

Крім того, на вибір методів дослідження можуть впливати й інші фактори, такі як характер досліджуваної території, наявність необхідної інформації, кваліфікація дослідників тощо.

Часто для отримання найбільш повної та об'єктивної картини розвитку міста або громади використовується комбінація різних методів дослідження. Комплексний підхід дозволяє поєднати переваги різних методів та мінімізувати їх недоліки. Наприклад, кількісні методи можуть бути використані для отримання статистичних даних про економічний та соціальний розвиток міста, тоді як якісні методи можуть бути використані для вивчення думок та потреб населення.

Комплексний підхід до дослідження міського розвитку та розвитку територіальних громад є необхідною умовою для ефективного вирішення сучасних викликів та забезпечення сталого і збалансованого розвитку. Такий підхід передбачає інтеграцію різних методів дослідження та аналізу, а також врахування інтересів усіх зацікавлених сторін, включаючи органи влади, громадян, бізнес, наукові установи та громадські організації. Важливим аспектом є активне залучення громадян до процесів управління та розвитку, що дозволяє враховувати їхні потреби та сприяє підвищенню рівня соціальної інтеграції [19].

Сучасні дослідження в цій галузі активно використовують новітні технології, такі як геоінформаційні системи, Big Data, штучний інтелект, що значно розширює можливості аналізу та прогнозування. ГІС дають змогу

візуалізувати та аналізувати просторові дані, що є важливим для розуміння фізичних та соціальних процесів у міських і сільських територіях. Водночас Big Data дозволяють обробляти величезні обсяги інформації, що дає можливість виявити приховані закономірності та тенденції розвитку. ШІ може бути використаний для автоматизації процесів збору даних, їх аналізу, а також для створення прогностичних моделей, що допомагають приймати обґрунтовані управлінські рішення [19].

Результати таких досліджень є важливим інструментом для органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадських організацій і всіх інших зацікавлених сторін. Вони допомагають у розробці стратегій розвитку територій, прийнятті обґрунтованих рішень, а також у створенні умов для сталого розвитку міст і громад. Дослідження дозволяють глибше зрозуміти потреби населення, виявити основні проблеми та можливості розвитку, оцінити ефективність існуючих програм і проєктів, а також сприяють залученню громадян до процесів управління.

У швидко змінюваному світі дослідження міського розвитку та розвитку територіальних громад набувають особливої важливості. Вони сприяють створенню комфортного та безпечного середовища для життя, допомагають зберігати культурну і екологічну спадщину, а також забезпечують рівновагу між економічними, соціальними та екологічними аспектами розвитку. Тому такі дослідження є ключовими для успішного розвитку сучасних міст і громад, забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого функціонування у майбутньому.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЧИННИКІВ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Державна політика України у сфері місцевої автономії орієнтована на врахування інтересів жителів територіальних громад і передбачає процес децентралізації, який полягає у передачі значної частини повноважень, ресурсів і відповідальності від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Ця політика ґрунтується на принципах Європейської хартії місцевого самоврядування та передових міжнародних практиках у сфері громадських відносин.

Основною метою реформи є не лише економічний розвиток територіальних громад, а й покращення якості життя їхніх мешканців через забезпечення більш ефективного та доступного надання послуг. Це, у свою чергу, сприяє розвитку демократичних інститутів, активній участі громадян у процесах прийняття рішень і покращенню взаємодії між органами місцевої влади та громадянами. Важливою складовою реформи стала реорганізація адміністративно-територіального устрою України, зокрема створення об'єднаних територіальних громад, які отримали можливість самостійно управляти своїми ресурсами та впроваджувати місцеві ініціативи [13; 14].

Процес децентралізації в Україні розпочався в 2014 році після ухвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Цей документ визначив основні напрямки реформи та завдання щодо підвищення ефективності управління на місцевому рівні. Основною метою стало створення спроможних територіальних громад, здатних ефективно розвиватися та задовольняти потреби своїх мешканців. Для цього в Україні були запроваджені нові інструменти фінансування місцевих громад, що дозволило збільшити надходження до місцевих бюджетів та сприяло розвитку місцевої інфраструктури [37; 14]

Одним із ключових етапів реформи місцевого самоврядування стало

створення об'єднаних територіальних громад. Перші кроки до об'єднання були зроблені ще до повного запровадження реформи, коли окремі громади добровільно вирішили об'єднатися. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [34], ухвалений у 2015 році, став основою для подальшого розвитку ОТГ. З 2015 по 2019 рік в Україні було створено 982 ОТГ, до яких увійшло близько 4500 колишніх місцевих рад, а кількість жителів об'єднаних громад перевищила 11 мільйонів осіб [15;16].

На Полтавщині одним із перших прикладів реалізації реформи місцевого самоврядування стало створення Пирятинської міської об'єднаної територіальної громади, яка об'єднала місто Пирятин та дев'ять сільських населених пунктів. Важливим моментом після створення ОТГ було те, що громади отримали можливість реалізовувати свої повноваження і ефективно управляти наявними ресурсами, що давало більше можливостей для розвитку інфраструктури та покращенню якості надання послуг, в тому числі і адміністративних.

Проте децентралізація в Україні не обмежувалася лише створенням нових громад. Важливим етапом стало також запровадження нових механізмів фінансування та управління в ОТГ. Один з них - введення інституту старост в об'єднаних громадах. Старости представляють інтереси мешканців сіл на рівні громади, а їх роль полягає у покращенні комунікації між міні-громадами та органом місцевого самоврядування [18]. Станом на 2021 рік в ОТГ працювало понад 3207 старост, що суттєво покращило ефективність управління на місцевому рівні та надало можливість швидше реагувати на потреби мешканців.

У 2023 році реформа децентралізації в Україні продовжила свій розвиток, незважаючи на складнощі, пов'язані з війною. Важливим кроком стало ухвалення Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [33], який має важливе значення для вдосконалення управлінських процесів на місцевому рівні. Цей Закон передбачає нові принципи організації роботи та функціонування органів місцевого самоврядування, включаючи запровадження прозорих процедур відбору персоналу, розвиток професійних компетентностей посадових осіб місцевого самоврядування, деполітизації та підвищення ефективності

роботи ОМС.

Повномасштабне вторгнення Росії суттєво змінило умови функціонування органів місцевого самоврядування та життя населення. Діяльність органів місцевого самоврядування була поділена на «до» та «після» 2022 року, оскільки організація управлінської роботи в умовах війни потребувала значних змін та адаптації до нових умов та викликів. Воєнний стан змінив всі аспекти життя та роботи на місцях, створюючи нові вимоги до функціонування управлінських структур [21].

Територія України умовно поділена на кілька зон: вільні, деокуповані, прифронтові та окуповані території. Кожна з цих зон має свої унікальні виклики, зокрема, щодо забезпечення ефективного управління та збереження життя й здоров'я громадян. На сьогодні Полтавщина належить до вільних територій України, хоча значна частина з них потерпає від обстрілів та руйнувань інфраструктури, промислових та житлових об'єктів [21].

Попри складні умови, органи місцевого самоврядування продовжують ефективно організовувати роботу на місцях. У цих умовах головним завданням для них є забезпечення стабільності та розвитку територій громад, а також підтримка їх життєдіяльності під час війни. Реформа децентралізації, попри всі складнощі, надає громадам додаткові інструменти для організації та управління, що дозволяє зміцнити місцеву владу і підтримувати її у навіть цих складних умовах.

2.1. Соціально-економічні

Соціально-економічний розвиток територіальних громад є важливою складовою загального процесу децентралізації в Україні, оскільки визначає рівень добробуту населення, якість послуг та можливості для розвитку на місцях. Для ефективної реалізації реформи важливим є врахування специфічних соціально-економічних умов кожної громади, що дозволяє визначити пріоритети в розвитку інфраструктури, наданні послуг та залученні інвестицій [23; 25].

У цьому підрозділі ми зосередимося на аналізі соціально-економічних чинників, які впливають на розвиток Пирятинської, Гребінківської та Миргородської міських територіальних громад Полтавської області. Кожна з цих громад має свою унікальну соціально-економічну ситуацію, яка визначає можливості та виклики на шляху до сталого розвитку.

ПИРЯТИНСЬКА МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Пирятинська міська територіальна громада була офіційно створена 13 серпня 2015 року внаслідок добровільного об'єднання Пирятинської міської ради та Олександрівської сільської ради, що входили до складу Пирятинського району Полтавської області. Це стало частиною масштабного процесу децентралізації, який розпочався в Україні, з метою покращення ефективності місцевого самоврядування та підвищення економічної спроможності громад. Об'єднання дозволило більш раціонально використовувати бюджетні кошти, розширити можливості для залучення інвестицій і забезпечити сталий розвиток міста та 9 сільських населених пунктів громади [45].

Розвиток Пирятинської міської територіальної громади базувався на ряді стратегічних документів. Перша Стратегія розвитку громади була розроблена та реалізовувалася впродовж 2016-2020 років, далі вона була продовжена на 2021–2025 роки. Також в цей період формувалися відповідні Програми економічного і соціального розвитку. На сьогодні діє Програма на 2025–2027 роки [45]. Аналіз трансформаційних процесів у громаді за ці роки свідчить про суттєві зміни в економіці, соціальній сфері та управлінні, спрямовані на створення комфортних та безпечних умов проживання на території громади, покращення якості надання послуг та підвищення рівня життя мешканців громади.

1. Економічні чинники розвитку Пирятинської громади

1.1. Розвиток підприємництва та інвестиційної діяльності

Від моменту створення ОТГ Пирятинська міська рада розпочала активну роботу щодо розробки стратегічних документів та програм підтримки економічного розвитку, малого та середнього бізнесу. У 2017 році завдяки участі

в Проєкті Європейського Союзу «Мери За Економічне Зростання» був розроблений План економічного розвитку Пирятинської ОТГ на 2019-2020 роки, який був схвалений Світовим Банком [44].

Крім того, був розроблений Інвестиційний паспорт, який став важливим етапом розвитку громади, визначив стратегічні напрями розвитку та сприяв підвищенню інвестиційної привабливості Пирятинської громади. Інвестиційний паспорт Пирятинська ОТГ був відзначений як найкращий серед громад Полтавської області. Цей документ відкрив нові можливості для капіталу в агропереробку, розвиток інфраструктури, створення робочих місць і зміцнення конкурентоспроможності місцевого виробництва. Він став важливим інструментом для формування сприятливого інвестиційного клімату як для місцевого бізнесу, так і для зовнішніх інвесторів.

В рамках реалізації Плану економічного розвитку Пирятинської ОТГ було отримано грант Європейського Союзу для реалізації трирічного проєкту «Розбудова ланцюгів доданої вартості у молочному та ягідному кластерах Пирятинської громади для розширення економічних можливостей молоді, сільських жителів та еко-орієнтованого зростання». Водночас у Пирятині розпочалося активне впровадження ініціатив, спрямованих на стимулювання розвитку аграрного сектору та підвищення конкурентоспроможності місцевих виробників [44].

У 2022 році в Пирятинській громаді було створено комунальне підприємство «Агенція розвитку Пирятинської громади», яке відіграє ключову роль у залученні інвестицій, підтримці підприємництва та створенні сприятливого бізнес-середовища. Агенція активно реалізує економічні ініціативи, спрямовані на розвиток малого та середнього бізнесу, залучення інвесторів і створення нових робочих місць [46].

Громада успішно впроваджує програми, метою яких є підвищення конкурентоспроможності місцевого підприємництва. Однією з таких ініціатив є «Пирятинський антикризовий кошик» — міні-цех із виробництва дегідратованих та сублимованих продуктів. Цей проєкт отримав найвищу оцінку серед восьми

відібраних громад (із 80 заявок), що стало можливим завдяки глибокій інтеграції у місцевий бізнес-сектор. Ініціатива підтримує фермерів, переробників та приватні домогосподарства. Її реалізація відбувається у співпраці з ініціативою «Сади Перемоги» та програмою «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) [46].

Окрему увагу громада приділяє розвитку кооперативного руху серед місцевих виробників. Об'єднання ресурсів сприяє спільному вирішенню проблем, таких як закупівля обладнання, підвищення якості продукції та впровадження нових технологій. Підтримка кооперативів також відкриває доступ до нових ринків, як в Україні, так і за її межами. Такі ініціативи сприяють створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та підвищенню рівня життя в регіоні [46].

Одним із головних пріоритетів громади є позиціонування Пирятина як інноваційного центру агропереробки та сталого бізнесу. Завдяки значному обсягу сільськогосподарської продукції, що виробляється місцевими фермерами та підприємствами, громада має високий рівень забезпеченості якісною продукцією місцевих виробників.

Підтримка сталого бізнесу та інновацій у Пирятині сприяє залученню сучасних інвестицій, що відповідають екологічним і соціальним стандартам. Розвиток агропереробної галузі не лише відкриває нові перспективи для місцевих виробників, а й формує потужну основу для економічної стабільності та зростання. Завдяки Інвестиційному паспорту та активному просуванню громади як центру агропереробки, Пирятин в числі лідерів серед громад України у сфері залучення інвестицій та розвитку місцевої економіки.

1.2. Промисловий потенціал та агропромисловий сектор

Основу промисловості Пирятинщини становлять підприємства харчової промисловості, машинобудування та деревообробки, які забезпечують значну частину економічної активності громади та сприяють створенню робочих місць. Серед них особливо виділяються такі ключові підприємства:

ПрАТ «Пирятинський сирзавод» — один із найбільших виробників сиру в

Україні, який експортує свою продукцію до багатьох країн Європи. Це підприємство має великий потенціал для подальшого розвитку завдяки високій якості своєї продукції та успішній експортній стратегії. Сирзавод є важливим елементом місцевої економіки, надаючи робочі місця та сприяючи розвитку регіональної економіки [31].

ТОВ «Леляківська сироварня» — це одне важливе підприємство у сфері молокопереробки, яке активно підтримує місцевих фермерів і займається виробництвом різноманітних молочних продуктів та крафтових сирів. Підприємство також працює над розширенням асортименту та підвищенням якості своєї продукції, що дозволяє задовольняти потреби не тільки внутрішнього ринку, а й експорту [55].

ТОВ «Агросервіс» — займається переробкою сільськогосподарської продукції та надає послуги агропідприємствам. Підприємство активно сприяє розвитку місцевого агропромислового комплексу, впроваджуючи інноваційні технології та розширюючи виробництво.

ТОВ «Пирятинський делікатес» — підприємство харчової промисловості, яке спеціалізується на виробництві високоякісних м'ясних делікатесів. Завдяки високим стандартам виробництва, підприємство здобуло популярність серед споживачів і має потенціал для розширення своєї присутності на ринку.

ТОВ «Баришівська зернова компанія» — один із основних виробників борошна та хлібних сумішей на Полтавщині. Це підприємство займається виробництвом борошна високої якості, яке використовується для випікання хліба та інших борошняних виробів. Комбінат активно співпрацює з місцевими аграріями, забезпечуючи сталий попит на зернову продукцію та сприяючи розвитку місцевого сільського господарства [32].

У громаді також активно розвивається органічне землеробство, що дозволяє виробляти екологічно чисту продукцію та задовольняти зростаючий попит на здорову їжу. Органічне виробництво включає вирощування овочів, фруктів, зернових та інших культур без використання хімічних добрив і пестицидів, що робить цю продукцію привабливою як на внутрішньому, так і на

міжнародному ринку. Пірятинська громада має великі перспективи для розвитку цього напрямку, адже він відповідає трендам сучасного споживання та попиту на екологічно чисті продукти.

1.3. Розвиток інфраструктури

Одним із ключових напрямків розвитку Пірятинської громади є вдосконалення транспортної та комунальної інфраструктури. Цей процес охоплює низку ініціатив, спрямованих на покращення екологічної ситуації, забезпечення зручності для мешканців та розвиток доступних послуг.

У межах розвитку системи управління відходами громада активно реалізує проекти зі створення сучасного полігону для утилізації твердих побутових відходів. Цей об'єкт має важливе значення для впровадження ефективних та екологічно безпечних методів поводження з відходами. Згідно з останніми публікаціями, на новому полігоні планується застосування технологій для сортування сміття, що дозволить зменшити навантаження на навколишнє середовище, покращити екологічну ситуацію в регіоні та зменшити обсяги відходів, що потрапляють на звалище. Це рішення є частиною стратегії забезпечення сталого розвитку громади й підтримки екологічної рівноваги, що має важливе значення для Пірятинщини.

Паралельно з цим громада приділяє значну увагу реконструкції дорожньої інфраструктури та розвитку велосипедного руху. Одним із пріоритетів є створення безпечних і зручних велосипедних доріжок, що сприяють активному способу життя та зменшенню використання автотранспорту. Це, у свою чергу, позитивно впливає на якість повітря й екологічну ситуацію загалом. Розпочато реконструкцію окремих ділянок доріг з урахуванням потреб велосипедистів, що дає змогу забезпечити кращий доступ до ключових інфраструктурних об'єктів та популяризувати екологічно чисті види транспорту.

Одним із прикладів успішної модернізації міської інфраструктури стало впровадження у 2020 році проекту-переможця обласного конкурсу проектів і програм розвитку територіальних громад «Інтелектуальні системи вуличного освітлення SMART-CITY в Пірятині». У межах реалізації проекту

«Реконструкція (технічне переоснащення) вуличного освітлення по вул. Європейська та вул. Соборна в м. Пирятин» на вулиці Соборній було встановлено сучасні оцинковані восьмигранні опори з сучасними енергозберігаючими LED-світильниками. Крім того, на вулиці Європейській здійснено заміну застарілого освітлення на енергоощадні LED-світильники. Така модернізація не лише сприяла покращенню рівня безпеки та комфорту для жителів, а й дозволила знизити енергоспоживання та витрати на утримання вуличного освітлення [66].

Важливою складовою розвитку інфраструктури стала модернізація Центру надання адміністративних послуг. У 2016 році Пирятинська ОТГ успішно реалізувала амбітний проєкт зі створення сучасного ЦНАПу завдяки поєднанню коштів місцевого бюджету та міжнародної допомоги — зокрема, проєкту GIZ. Це дало змогу не лише відремонтувати та облаштувати приміщення, але й запровадити інноваційні підходи до надання адміністративних послуг. Станом на сьогодні ЦНАП у Пирятині надає 370 видів послуг, серед яких є як муніципальні, так і адміністративні, що значно полегшує взаємодію громадян із місцевою владою [48].

ЦНАП обладнаний усім необхідним для ефективної роботи. Тут працюють п'ять адміністраторів та три державних реєстратори, які здійснюють реєстрацію речових прав, бізнесу, громадян і ведення державного реєстру. Установу забезпечено сучасним технічним оснащенням, впроваджено електронний документообіг та електронну чергу, що суттєво спрощує подачу заявок і отримання результатів. Окрім цього, у старостатах громади було вперше в Україні створені віддалені робочі місця адміністраторів, завдяки чому мешканці сіл отримали доступ до якісних адміністративних послуг. Також реалізовано спільний проєкт міжмуніципального співробітництва з 5 сільськими радами Пирятинського району щодо створення в них віддалених робочих місць ЦНАПу [48].

Результати роботи ЦНАПу високо оцінено на обласному та всеукраїнському рівнях. У 2018 році він отримав спеціальну відзнаку

Всеукраїнської Асоціації ОТГ як «Платформа з обміну досвідом щодо надання адміністративних послуг», а також відзнаку Полтавської обласної державної адміністрації «Кращий ЦНАП Полтавської області», у 2019 році — диплом за розширення спектру послуг [44].

У 2024 році Пирятинська міська рада ухвалила рішення про розробку проєкту реконструкції будівлі ЦНАПу в межах «Надзвичайної кредитної програми з відновлення України». Планується, що після завершення робіт двоповерхова споруда буде перетворена на сучасний багатофункціональний офісний простір. У ньому надаватимуться адміністративні та муніципальні послуги, здійснюватиметься державна реєстрація, діятиме центр підтримки підприємців «Дія.Бізнес» та єдине вікно Пенсійного фонду [48]. Реконструкція охоплює ту частину будівлі, де ремонтні роботи ще не завершено, при цьому функціонуюча частина ЦНАПу залишиться без змін. Це дозволить створити зручний та сучасний офісний простір, що відповідатиме сучасним вимогам і потребам мешканців громади.

2. Соціальні чинники розвитку Пирятинської громади

2.1. Демографічна ситуація та міграційні процеси

Демографічна ситуація в Пирятинській громаді за останні три роки зазнала значних змін, зумовлених війною в Україні. За наявними даними, чисельність населення становить 30,6 тис. осіб. До початку повномасштабної агресії спостерігалось зменшення кількості жителів через перевищення смертності над народжуваністю та міграцію молоді у зв'язку з обмеженими можливостями працевлаштування. Проте з початком війни Пирятинська громада стала прихистком для внутрішньо переміщених осіб. Після 24 лютого 2022 року тут оселилося понад 6 тисяч ВПО, близько 3800 з яких залишилися на постійній основі. Це стало додатковим кадровим ресурсом та стимулювало попит на товари й послуги, а також збільшило кількість споживачів і робочих місць. Водночас це вимагає адаптації соціальної інфраструктури [45].

Наразі одним із ключових пріоритетів є залучення молоді та запобігання відтоку кадрів шляхом створення сприятливих умов для життя та праці.

2.2. Освіта і професійна підготовка

Громада Пирятинщини активно працює над покращенням якості освіти, впроваджуючи численні ініціативи для забезпечення сучасного та доступного освітнього середовища для своїх мешканців. У 2016 році в Пирятині було створено шкільний освітній простір на базі трьох опорних закладів освіти. Важливим напрямом є модернізація шкіл та дитячих садків через оновлення їх матеріально-технічної бази. Оновлення включає не лише ремонт будівель, а й оснащення класів новітнім обладнанням, що дозволяє проводити навчання за сучасними стандартами. Значно покращено інфраструктуру навчальних закладів для забезпечення доступу до новітніх технологій, інтернет-ресурсів і мультимедійного обладнання. Це дозволяє учням та вчителям максимально ефективно використовувати можливості дистанційного та змішаного навчання, що стало надзвичайно важливим під час пандемії та війни.

Важливим аспектом розвитку освіти в громаді є впровадження дуальної освіти, яка поєднує теоретичні знання з практичними навичками. У Пирятинських ліцеях № 6 та № 4 учні мають можливість здобувати професії, які мають великий попит на ринку праці, зокрема перукар, водій, кухар та швачка. Це дає можливість молоді не лише отримати базові теоретичні знання, а й одразу застосувати їх на практиці, працюючи в реальних умовах. Такий підхід робить випускників більш конкурентоспроможними на ринку праці, сприяючи їхньому успішному професійному становленню [44].

На території міста функціонує вищий навчальний заклад - Пирятинська філія «Європейський університет», заснована у 2004 році. За час свого існування філія випустила понад 16 тисяч студентів, багато з яких займають керівні посади не лише в Пирятинській громаді, а й по всій Україні. Підписана угода про співпрацю між університетом та Пирятинською міською радою, яка передбачає проведення спільних навчальних, науково-методичних, культурних та національно-патріотичних заходів [62]. Це дозволяє забезпечити не лише академічну освіту, а й виховання громадянських цінностей та патріотичного духу серед молоді. Спільні ініціативи також охоплюють науково-дослідницьку

та видавничу діяльність, що поглиблює науковий потенціал громади, а також сприяє розвитку студентського самоврядування та організації педагогічної і виробничої практики для здобувачів освіти.

Ці ініціативи є важливими складовими Стратегії громади щодо створення сучасної, доступної та конкурентоспроможної системи освіти, яка сприятиме розвитку кожного учня та випускника, забезпечуючи їм можливості для успішного працевлаштування та реалізації свого потенціалу в умовах сучасного світу.

2.3. Охорона здоров'я

Охорона здоров'я є ключовим чинником сталого розвитку територіальної громади, адже безпосередньо впливає на якість життя населення. У Пирятинській ТГ функціонує лікарня, яка забезпечує базові медичні послуги. Однак останні роки засвідчили наявність серйозних проблем у сфері охорони здоров'я. Зокрема, було закрито пологове та дитяче відділення, що обмежує доступність медичної допомоги для жінок та дітей. Окрім цього, спостерігається дефіцит медичного персоналу. Це створює бар'єри у якості обслуговуванні та своєчасному отриманні медичних послуг.

Незважаючи на оптимістичну інформацію, яка представлена на офіційних сайтах, реальна ситуація свідчить про потребу в системних змінах. Серед чинників, що стримують розвиток медичної сфери громади, можна виокремити: недофінансування, кадрову нестачу, слабку інфраструктурну базу та недостатній рівень цифровізації медичних послуг

2.4. Розвиток культурних та спортивних ініціатив

Розвиток культурних та спортивних ініціатив є важливим пріоритетом для Пирятинської громади, оскільки це сприяє покращенню якості життя, утвердженню здорового способу життя та створенню умов для активної участі молоді у суспільному житті.

Станом на 1 жовтня 2020 року в Пирятині налічувалося близько 23 дитячих та 6 спортивних майданчиків. З метою покращення доступу населення до фізичної активності у 2022 році було проведено реконструкцію кількох

майданчиків загальною площею 450 квадратних метрів [44].

Внаслідок реконструкції покращилася якість покриття та з'явилися додаткові зони для активних занять, що сприяло залученню більшої кількості людей до регулярних фізичних вправ. Особливою популярністю серед дітей та підлітків користується оновлений скейт-парк, який розширив можливості для занять скейтбордингом та іншими видами активного дозвілля. Загалом, ці заходи спрямовані на розвиток спорту серед молоді, створення умов для регулярних тренувань та активного відпочинку, що є важливим для загального здоров'я населення громади.

Важливим досягненням у напрямі розвитку спортивної інфраструктури міста Пирятина стало відновлення у березні 2018 року сучасного басейну у Пирятинському ліцеї. У басейні проводяться уроки плавання для учнів шкіл, вихованців дитячо-юнацької спортивної школи та дошкільних закладів освіти [65].

У процесі реконструкції було оновлено практично все, облаштовано сучасні роздягальні, нове покриття підлоги, система очищення води з використанням реагентів, фени для сушіння волосся тощо. Приміщення басейну обладнано спеціальною апаратурою, що контролює рівень вологості як у роздягальнях, так і безпосередньо у зоні чаші басейну [65].

Попри тимчасове припинення роботи у 2021–2023 роках через пандемію COVID-19 та війну, басейн знову запрацював, і діти отримали можливість відвідувати заняття з плавання, що є важливим компонентом зміцнення здоров'я та фізичного розвитку молоді.

Підтримка культурних ініціатив є важливою частиною розвитку громади. Одним з яскравих прикладів створення молодіжної інфраструктури стало відкриття молодіжного простору «КОЛОМОЛОді» в Пирятині. Ідейними натхненниками створення центру стали представники Молодіжної ради при виконавчому комітеті Пирятинської міської ради. Їхня ініціатива отримала підтримку з боку місцевої влади, що сприяє створенню сприятливих умов для розвитку творчості та ініціативності молоді [59].

3. Інституційні та управлінські чинники

3.1. Ефективне управління та децентралізація

– Впровадження е-інструментів

У 2014 році з метою забезпечення інформаційної відкритості міської ради, створення належних умов для доступу до публічної інформації, сприяння впровадженню в практику муніципального управління новітніх інформаційних технологій та механізмів місцевої демократії Пирятинська міська рада успішно реалізувала проєкт «Доступ до публічної інформації в малих містах України» (за фінансової підтримки Європейського Союзу). Позитивним результатом на той час було отримання інформаційного кіоска та розробка нового сайту територіальної громади. У рамках цієї програми було визначено відповідальних осіб за оприлюднення та оновлення публічної інформації на офіційних веб-сайтах: територіальної громади Пирятинської міської ради. Вебсайт був розроблений з врахуванням вимог щодо оприлюднення публічної інформації, а також щоб він зручний та доступний в користуванні для громадян. Серед основних розділів - «Новини», «Рішення міської ради», «Рішення виконавчого комітету», «Розпорядження міського голови», «Інформацію про громаду», «Керівництво міської ради», «Депутати міської ради», «Члени виконавчого комітету», «Стратегічні документи», «Проекти рішень». Актуальним і запитуваним став розділ «Інтернет-приймальня», що дозволяє мешканцям не тільки звертатися до керівництва громади, а й отримувати зворотний зв'язок у зручному форматі. Для забезпечення ефективного адміністрування вебсайту та вчасного його наповнення інформаційними матеріалами і новинами до організаційної структури міської ради було створено відділ з питань інформаційного забезпечення та захисту інформації. У 2021 році сайт було модернізовано та оновлено його інтерфейс [44].

У листопаді 2015 року виконавчий комітет міської ради ухвалив рішення про впровадження системи електронного документообігу АСКОД [75]. На початковому етапі до системи було підключено 12 користувачів, згодом — ще 56 робочих місць. На сьогодні в системі працює 86 користувачів. До АСКОДу

підєднано і 5 комунальних підприємств громади. Функціонал АСКОДу поступово розширювався: додано розділи «Вихідна кореспонденція», «Проекти», «Рішення міської ради», «Рішення виконавчого комітету», «Розпорядження міського голови», впроваджено використання вебверсії, здійснюється щоденне резервне копіювання та архівування інформації. У 2017 році програма АСКОД також успішно впроваджена і в Пирятинському ЦНАПі та старостатах громади [75]. На сьогодні адміністратори ЦНАП також працюють в інших е-системах та реєстрах, важливих для якісного надання адміністративних послуг мешканцям громади, а саме: у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, Реєстрі територіальної громади ЦНАП-SQS, єдиній інформаційно-аналітичній системі управління міграційними процесами, програмі Мінсоцполітики «Єдина інформаційна система соціальної сфери» (ЄІССС).

Із березня 2019 року Центр надання адміністративних послуг виконкому Пирятинської міської ради впроваджена послуга щодо оформлення та видачі паспорта громадянина України у формі ID-картки та паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм (біометричний). У 2023 році – видача посвідчення водія.

З метою підвищення ефективності управління було впроваджено практику проведення онлайн-нарад, консультацій і конференцій.

Для зручності мешканців громади ведення офіційна сторінка міської ради у соцмережах – Фейсбук та Телеграм.

- Розвиток партнерств та співробітництва

Пирятинська громада з 2007 року активно розвиває міжнародне партнерство. У 2011 році була укладена Угода між гміною Лежайськ (республіка Польща) та містом Пирятин (Україна) з партнерства та подальшого розвитку господарських та культурних відносин. У 2019 укладено Угоду про партнерство з містом Єскабілс (Латвія) [44].

Наразі Пирятинська міська рада перебуває в пошуках партнера в Німеччині з метою отримання гуманітарної допомоги в умовах кризи, залучення міжнародного досвіду та обміну кращими практиками в галузі муніципального управління, а також сприяння місцевому економічному розвитку та встановленню ділових контактів між бізнес-структурами.

4. Екологічні чинники розвитку Пирятинської громади

4.1 Охорона навколишнього середовища

Охорона довкілля є важливим напрямом розвитку Пирятинської громади, що спрямований на зменшення негативного впливу людської діяльності на природу, раціональне використання природних ресурсів та впровадження екологічних ініціатив.

Одним із найуспішніших екологічних проєктів громади став проєкт міжмуніципального співробітництва між Пирятинською міською та Білоцерківською, Дейманівською, Каплинцівською, Олександрівською, Сасинівською та Харківцецькою сільськими радами щодо створення системи збору та вивозу твердих побутових відходів, реалізований за підтримки Програми GIZ у 2015-2017 роках. В рамках цього проєкту було проведено реконструкцію полігону ТПВ м. Пирятин та облаштовано мережу майданчиків збору ТПВ у сільських населених пунктах громад-учасниць. А також придбано сміттєвоз та необхідну кількість контейнерів [44].

За підсумками успішної реалізації проєкту Програма GIZ у 2020 році підтримала нову ініціативу Пирятинської міської ТГ по реалізації проєкту міжмуніципального співробітництва з Гребінківською міською ТГ, Чорнухинською та Новооржицькою селищними ТГ щодо створення спільного комунального підприємства «Екосервіс-2022». Основною метою підприємства є ефективне управління відходами, зокрема сортування твердих побутових відходів (пластику, скла, паперу) та їх подальша переробка. В рамках проєкту придбано необхідне обладнання: сортувальну лінію, сміттєвоз, прес та навантажувач. Завдяки цьому підприємство вже понад 3 роки займається збиранням, сортуванням та фасуванням вторинної сировини [71].

4.2 Розвиток екотуризму

Екотуризм є перспективним напрямом розвитку Пирятинської громади, що сприяє збереженню природної спадщини, підвищенню туристичної привабливості регіону та створенню нових можливостей для економічного зростання. Важливу роль у цьому відіграє Національний природний парк «Пирятинський», який створений ще у 2009 році за ініціативою голови Пирятинської районної ради Рябокonia О.П. та підтримки громадськості Пирятинщини і наукового супроводу Інституту біології КНУ імені Тараса Шевченка [72].

Парк має загальну протяжність туристичних маршрутів понад 280 км. Основна частина парку розташована вздовж річки Удай та її приток. Одним із найпопулярніших туристичних маршрутів є водний сплав Удаєм, який дає можливість спостерігати за природними ландшафтами та дикою природою. Окрім цього, в парку діють пішохідні, велосипедні та водні маршрути [72]:

1) «Острів Масальський» – облаштований для активного відпочинку, з пляжами, спортивними майданчиками та зонами рекреації;

2) «Заплавний Удай» – мальовничий маршрут вздовж русла річки, що пролягає через лісові хащі та історичні місця;

3) «Березоворудський край» – маршрут, що включає відвідування садиби Закревських, що є історичною спадщиною регіону;

4) «Кроти – Бурти» — водний туристичний маршрут уздовж мальовничого русла річки Удай, який передбачає сплав на каяках та ознайомлення з природними й культурними особливостями регіону.

Розвиток екотуризму не лише сприяє збереженню природного середовища, але й забезпечує додаткові можливості для працевлаштування місцевих жителів, залучення інвесторів та формування позитивного іміджу громади.

Національним природним парком продовжено традицію проведення міжнародних щорічних екологічних конференцій. А також за фінансової підтримки міської ради проводяться науково-екологічні експедиції за участю викладачів, аспірантів і студентів Інституту біології КНУ імені Тараса Шевченка

та учнів Пирятинського ліцею.

Для узагальнення чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток Пирятинської територіальної громади, доцільно застосувати SWOT-аналіз, який дає змогу комплексно оцінити внутрішні сильні та слабкі сторони громади, а також зовнішні можливості й загрози (табл. 2.1.). Такий аналітичний інструмент дозволяє виявити ключові вектори розвитку, сформулювати пріоритети в управлінні та підготувати основу для стратегічного планування.

Таблиця 2.1.

SWOT-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПИРЯТИНСЬКОЇ ГРОМАДИ

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ul style="list-style-type: none"> – Вигідне географічне розташування (транспортний вузол) – Високий рівень підприємницької активності та самозайнятості мешканців – Наявність співпраці з місцевим бізнесом та органами влади – Активна діяльність Агенції економічного розвитку громади – Активна участь громади в освітніх, екологічних і соціальних ініціативах – Розвинена соціальна інфраструктура (освіта, культура, фізична культура і спорт) – Активне міжмуніципальне співробітництво – Широке застосування цифрових інструментів для управління громадою: е-документообіг в ОМС та ЦНАП, вебсайт ради, інструменти е-демократії, е-послуги в ЦНАП та інше 	<ul style="list-style-type: none"> – Відтік молоді до більших міст або за кордон – Обмежені можливості місцевого бюджету на масштабні інвестиційні проекти – Недостатньо високий рівень медичних послуг та діагностики – Недостатня кількість високотехнологічних підприємств – Старіюче населення
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ul style="list-style-type: none"> – Розвиток екотуризму на базі Національного природного парку «Пирятинський» – Залучення інвестицій у переробку с/г продукції 	<ul style="list-style-type: none"> – Економічна нестабільність через війну – Зростаюча конкуренція за трудові ресурси з боку більших міст – Наслідки реформування освітньої галузі без врахування особливостей

– Продовження активної участі у державних і міжнародних програмах та проєктах	громади – Можливі затримки з фінансуванням або скорочення державної підтримки на галузь освіти – Погіршення екологічного стану при відсутності контролю
---	---

Джерело: розробка автора

Пирятинська громада, утворена в рамках процесу децентралізації, демонструє значний потенціал для сталого розвитку. Завдяки інтегрованому підходу до економічної, соціальної, інституційної та екологічної складової місцевої політики, громада досягла помітних результатів. Запровадження інноваційних підприємницьких проєктів, активізація промисловості та аграрного сектору, модернізація інженерної інфраструктури, а також покращення доступу до якісних послуг освіти, охорони здоров'я, культури й спорту є важливими передумовами для підвищення рівня життя населення.

Особливу увагу приділено цифровізації адміністративних послуг і впровадженню прозорих управлінських механізмів, що сприяє зростанню довіри до місцевої влади. Активне міжмуніципальне партнерство розширює горизонти співпраці та обміну ресурсами. Екологічні ініціативи, як-от проєкти з переробки відходів і розвиток екотуризму, слугують додатковими драйверами розвитку. Попри існуючі виклики, громада зберігає курс на стратегічне планування та впровадження рішень, орієнтованих на довгострокове підвищення добробуту мешканців і конкурентоспроможність території.

ГРЕБІНКІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Гребінківська територіальна громада утворилася 31 березня 2017 року шляхом об'єднання Гребінківської міської ради, Мар'янівської та Слободо-Петрівської сільських рад Гребінківського району. 12 червня 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України до громади приєднана Наталіївська сільська рада. Гребінківська ТГ знаходиться в Полтавській області, а адміністративним центром є місто Гребінка. Ця громада охоплює території, що мають значний економічний, культурний та соціальний потенціал, а також відомі

своїми аграрними і промисловими здобутками [50].

Розвиток Гребінківської територіальної громади ґрунтується на чітко визначених стратегічних документах, зокрема Стратегії розвитку Гребінківської громади до 2030 року, Програмі економічного і соціального розвитку громади на 2025–2027 роки та Плані сталого розвитку громади [63]. Вони визначають пріоритетні напрямки, які охоплюють економічний, соціальний, інфраструктурний та екологічний розвиток, зокрема спрямовані на підвищення якості життя населення, покращення соціальних послуг і створення комфортних умов для бізнесу.

1. Економічні чинники розвитку Гребінківської громади

Гребінківська міська територіальна громада має сприятливі умови для розвитку економіки завдяки своєму географічному розташуванню та транспортній інфраструктурі. Основними економічними факторами розвитку є:

1.1. Сільське господарство

Сільське господарство є основою економіки Гребінківської громади, де працюють 69 сільськогосподарських формувань. Серед лідерів – СФГ «Україна», СФГ «Каміла», СТОВ «Прогрес», ТОВ «ГЯДТ АГРО», СФГ «НОВЕ-2» та СФГ «Татіана», що спеціалізуються на вирощуванні зернових, технічних культур і тваринництві. Родючі ґрунти, помірний клімат і зручне розташування на рівнинній території забезпечують оптимальні умови для ведення сільського господарства [63].

У громаді активно впроваджуються новітні агротехнології, зокрема механізація виробничих процесів, застосування добрив та засобів захисту рослин, а також розширення систем зрошення. Пріоритетним є також розвиток органічного виробництва, що відповідає сучасним вимогам здорового харчування та є перспективним на ринку. Підтримка фермерських господарств через субсидії, гранти та інвестиції в інноваційні технології сприяє підвищенню ефективності аграрного сектору та збільшенню обсягів виробництва.

1.2. Промисловість

Важливу роль у промисловості громади відіграють підприємства залізничного транспорту, зокрема «Локомотивне депо Гребінка», «Пасажирське вагонне депо Гребінка», підрозділ «Харківської дирекції» АТ «Укрзалізниця» та філії «Центр будівельно-монтажних робіт і споруд» АТ «Укрзалізниця» [68].

Крім того, на території громади активно функціонують підприємства з переробки сільськогосподарської продукції, машинобудування та легкої промисловості. Переробка сільгосппродукції має значний потенціал для зростання доданої вартості та створення нових робочих місць, особливо при впровадженні екологічно чистих технологій. Також у Гребінці розвивається промисловість будівельних матеріалів, меблів та металевих виробів, що сприяє локальній економіці та розвитку малого й середнього бізнесу.

1.3. Транспортна логістика

Завдяки розташуванню на важливому залізничному вузлі, Гребінка має значний потенціал для розвитку логістичних і транспортних послуг. Місто є важливим транспортним хабом, оскільки знаходиться на перехресті кількох важливих залізничних шляхів, що зв'язують центральні регіони України з південними і східними областями, а також з іншими країнами.

Гребінківська станція Укрзалізниці [68] та локомотивне депо є важливими елементами транспортної інфраструктури громади. Локомотивне депо забезпечує безперебійний рух поїздів, здійснює своєчасне технічне обслуговування транспортних засобів, що має важливе значення для стабільності вантажних перевезень. Завдяки цим об'єктам, продукція, виготовлена в цій та сусідніх громадах, може швидко доставлятися в інші регіони України або на експорт, що робить місцевих виробників більш конкурентоспроможними [68].

Додатково громада активно працює над покращенням дорожньої інфраструктури, включаючи реконструкцію та модернізацію доріг для забезпечення ефективного руху транспорту. Це позитивно впливає на розвиток малого бізнесу, особливо в сфері вантажоперевезень та логістики, а також на залучення нових інвесторів.

1.4. Цифрова економіка та впровадження Державного аграрного реєстру

Використання цифрових технологій у сільському господарстві та впровадження ДАР [70] дозволяють фермерам отримувати доступ до державних програм підтримки, фінансових ресурсів та даних про земельні ресурси. Гребінківська міська територіальна громада є учасницею пілотного проєкту Світового банку та Мінагрополітики України «Впровадження послуг Державного аграрного реєстру через Центри надання адміністративних послуг». Метою проєкту є забезпечення доступу сільгоспвиробників, зокрема малих і сімейних фермерських та особистих селянських господарств, включаючи жінок-фермерів та літніх людей в громадах шляхом реєстрації та подачі заявок на платформі ДАР через ЦНАП територіальних громад, у тому числі у віддалених населених пунктах та з обмеженим доступом до цифрових послуг [70].

2. Соціальні чинники розвитку Гребінківської громади

Розвиток громади значною мірою залежить від її соціального капіталу, демографічних процесів і рівня якості життя населення. До основних соціальних факторів належать:

2.1. Демографічна ситуація

Станом на початок 2023 року чисельність населення Гребінківської міської територіальної громади становила 20421 особу, з яких 10181 проживали безпосередньо в місті Гребінка [50]. У 2022–2023 роках демографічна ситуація в громаді зазнала помітних змін, переважно під впливом міграційних процесів, викликаних повномасштабною війною. Значна кількість місцевих жителів виїхала за кордон у пошуках безпеки, водночас населення громади поповнилося за рахунок ВПО, серед яких переважають жінки з дітьми. Станом на 1 серпня 2023 року в офіційному реєстрі громади налічувалося 2815 ВПО.

2.2. Освіта

На території громади діють заклади дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. Важливою є модернізація освітньої інфраструктури та впровадження сучасних освітніх програм, зокрема у сфері цифрової грамотності

та підприємництва. Особливу увагу слід приділити розвитку професійно-технічної освіти для підготовки кадрів, які відповідають потребам ринку праці. У Стратегії розвитку громади до 2030 року [63] передбачено заходи з удосконалення навчальних програм, розширення співпраці з роботодавцями та впровадження дуальної освіти.

2.3. Охорона здоров'я

Функціонує міська лікарня та мережа амбулаторій, проте є необхідність оновлення матеріально-технічної бази та розширення доступу до медичних послуг, особливо у сільській місцевості. Важливим напрямом є впровадження програм профілактичної медицини для віддалених населених пунктів. У рамках реалізації Стратегії громади також планується покращення якості надання медичних послуг через розширення мережі сімейних лікарів та залучення інвестицій у медичну інфраструктуру [63].

2.4. Культурний розвиток

Діяльність закладів культури, збереження історико-культурної спадщини та проведення громадських заходів сприяють соціальній згуртованості. Розвиток місцевого туризму, пов'язаного з історичними та природними об'єктами є важливим напрямом економічного та соціального розвитку.

2.5. Соціальна інфраструктура.

Для покращення якості життя необхідно розширювати мережу спортивних і дозвільних закладів, будувати сучасні дитячі та спортивні майданчики, облаштовувати громадські простори. Пріоритетним завданням на сьогодні є створення інклюзивного середовища, доступного для всіх категорій населення [63].

2.6. Залучення молоді та громадська активність.

Важливим завданням є створення умов для самореалізації молоді в громаді, зокрема шляхом підтримки молодіжних ініціатив, підприємницької діяльності та активної участі у громадському житті. Необхідно розширювати програми неформальної освіти та розвитку лідерських навичок. У рамках Стратегії громади передбачено розширення програм підтримки громадських

ініціатив та молодіжної політики, зокрема через розвиток молодіжних центрів та платформ для громадського діалогу. Значна увага приділяється розвитку волонтерського руху [63].

3. Інституційні чинники розвитку Гребінківської громади

Розвиток громади залежить від ефективності місцевого самоврядування та рівня взаємодії між владою, бізнесом і громадськістю. Сталий розвиток території можливий лише за умови комплексного підходу до управління, що включає стратегічне планування, залучення інвестицій, ефективну децентралізацію та активну громадську участь.

На території громади здійснюють свою діяльність 29 громадських організацій та об'єднань.

За сприяння Пирятинської міської ради та участі в польсько-українському проєкті «Суспільна підтримка реформи місцевого самоврядування. Українська мережа клубів громадського діалогу» було створено Клуб громадського діалогу. Це постійно діюча відкрита платформа для обговорення важливих питань життєдіяльності громади, до якої залучаються активні мешканці, представники громадських організацій та медіа [44; 50].

Участь мешканців у процесі прийняття рішень міською радою є запорукою демократичного розвитку громади. Основні механізми залучення громади до управлінських процесів включають проведення громадських слухань та консультацій щодо важливих питань розвитку території, підтримку громадських ініціатив та проєктів Громадського бюджету через співфінансування та організаційну підтримку. В результаті цього, залучення мешканців до управлінських процесів підвищує рівень соціальної згуртованості та сприяє більш ефективному розвитку Гребінківської громади.

Стратегічне планування

Прийнята Стратегія розвитку громади до 2030 року визначає ключові напрями соціально-економічного зростання, враховуючи актуальні виклики та можливості. Вона слугує основним орієнтиром для місцевої влади, бізнесу та

громадянського суспільства у визначенні пріоритетів і механізмів реалізації програм розвитку [71].

Одним із важливих аспектів стратегічного планування є розробка і впровадження місцевих програм, які спрямовані на розвиток підприємництва, покращення соціальної інфраструктури, а також модернізацію транспортної та комунальної сфери. Ефективне управління ресурсами та постійний моніторинг виконання стратегічних цілей дозволяють громаді оперативно адаптуватися до змін і коригувати політику розвитку в разі необхідності.

Інвестиції займають ключову роль у забезпеченні економічного зростання громади. Активна співпраця з потенційними інвесторами сприяє розвитку малого та середнього бізнесу, створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до місцевого бюджету.

3.1. Децентралізація

В умовах децентралізації громада отримала розширені повноваження та ресурси для самостійного управління розвитком території. Зокрема, до сфери управління громади перейшло 28 закладів освіти, 45 закладів культури, 25 закладів охорони здоров'я. Це передбачає не лише відповідальність за якісне їх утримання, а й ефективне використання бюджетних коштів. Одним із основних напрямків діяльності в цьому питанні для Гребінківської ТГ є оптимізація управління комунальним майном та ресурсами з метою підвищення їх ефективності [63].

Проте на відміну від Пирятинської та Миргородської міських громад в Гребінківській міській громаді залишається не вирішеною проблемою отримання в комунальну власність систем централізованого водопостачання та водовідведення від Укрзалізниці. Це суттєво впливає на якість надання цих послуг мешканцям міста Гребінки та не дає можливості міській владі впливати на тарифоутворення у цих видах комунальних послуг.

Разом з тим, ефективна децентралізація сприяє підвищенню рівня самодостатності громади та створює умови для покращення якості життя мешканців. Саме тому у листопаді 2019 року за підтримки Програми «U-LEAD

з Європою» створено та відкрито Центр надання адміністративних послуг в м. Гребінка, в якому на сьогодні надається більше 200 видів послуг [50].

4. Екологічні чинники розвитку Гребінківської громади

Екологічна ситуація громади є важливим елементом сталого розвитку, що впливає на якість життя мешканців, економічний потенціал та інвестиційну привабливість території. Гребінківська міська територіальна громада має значний природний ресурсний потенціал, але водночас стикається з низкою екологічних викликів.

4.1 Стан навколишнього середовища

Головною проблемою залишається недостатньо ефективна система поводження з відходами. Проте громада вже зробила важливі кроки у цьому напрямку. З 2022 року розпочато реалізацію проекту міжмуніципального співробітництва чотирьох громад – Пирятинської, Новооржицької, Гребінківської та Чорнухинської по впровадженню системи роздільного збору сміття (папір, пластик, скло). Вже на сьогодні це дало можливість значно скоротити кількість невідсортованих твердих побутових відходів та сприяти їх переробці [71].

Реалізація українсько-німецького проекту «Підтримка ініціатив з експорту технологій захисту довкілля» за підтримки GIZ за участю Гребінківської громади сприяє ширшому впровадженню проектного менеджменту, активному залученню мешканців до екологічних ініціатив та підвищує інвестиційну привабливість громади.

4.2 Зелена енергетика, охорона води та екологічна свідомість

Одним із перспективних напрямів розвитку громади є використання альтернативних джерел енергії, що дозволяє знизити викиди парникових газів та зменшити залежність від традиційних енергоносіїв. З цією метою у міській раді працює енергоменеджер, запроваджено е-програму енергомоніторингу в 32 об'єктах комунальної власності, на етапі завершення розробка Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату Гребінківської ТГ, а також у співпраці з Інститутом відновлювальної енергетики розпочато реалізацію

пілотного проєкту «Дослідження енергетичних потреб громади та природнього потенціалу громади щодо розвитку відновлювальної енергетики та використання нових моделей постачання енергії» [63].

Крім того, Стратегією розвитку громади до 2030 року передбачено реалізацію кількох проєктів: будівництво сонячних електростанцій як для громадських потреб, так і для приватного сектору, стимулювання встановлення сонячних панелей та теплових насосів на підприємствах, у закладах освіти та охорони здоров'я, розвиток біоенергетики через використання відходів сільського господарства для виробництва біогазу, а також запровадження енергоефективних технологій у комунальному секторі, що дозволить зменшити споживання електроенергії та тепла [63].

Гребінківська громада має значний водний потенціал, тому збереження та відновлення річок і озер є пріоритетним завданням. Для цього планується проведення очищення водойм від забруднень та контролю скидів промислових і побутових стоків. Отримання у комунальну власність та модернізація систем водопостачання і водовідведення дозволить громаді мінімізувати втрати води та покращити її якість.

Для узагальнення чинників, що впливають на соціально-економічний розвиток Гребінківської територіальної громади, доцільно застосувати SWOT-аналіз, який дозволяє систематизувати сильні й слабкі сторони внутрішнього середовища громади, а також визначити зовнішні можливості та загрози, що можуть впливати на подальшу динаміку її розвитку (табл. 2.2.). Цей підхід сприяє формуванню обґрунтованих управлінських рішень і стратегічних пріоритетів.

Таблиця 2.2.

**SWOT-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ГРЕБІНКІВСЬКОЇ ГРОМАДИ**

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ul style="list-style-type: none"> – Логістична привабливість завдяки залізничному вузлу – Підтримка місцевих ініціатив – Потенціал для аграрного розвитку – Розвинена освітня та культурна інфраструктура – Активне міжмуніципальне співробітництво – Наявність вторинного ринку житла та його відносно низька вартість – Наявність культурної та історичної спадщини 	<ul style="list-style-type: none"> – Недостатня кількість підприємств – Слабке туристичне позиціонування – Мала впізнаваність громади на загальнодержавному та міжнародному рівнях – Низький рівень згуртованості мешканців громади – Відсутність облаштованих місць для дозвілля та активного відпочинку різних категорій населення
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ul style="list-style-type: none"> – Розширення транспортно-логістичних послуг – Розвиток сільськогосподарських кооперативів – Грантові програми для малих міст – Підвищення участі молоді в місцевому підприємстві – Залучення ВПО до відновлення та покращення кадрового потенціалу, розвитку малого бізнесу, ОСГ 	<ul style="list-style-type: none"> – Відтік населення та міграція молоді – Економічна нестабільність через війну – Втрата кадрів у зв'язку з мобільністю населення – Ризик зниження фінансування інфраструктурних проєктів

Джерело: розробка автора

Гребінківська територіальна громада демонструє прагнення до комплексного розвитку, ґрунтуючись на поєднанні стратегічного планування, ефективного використання ресурсів та поступового розширення інфраструктурних можливостей. Її перевагами є вигідне географічне положення, зокрема логістичний потенціал, а також стабільне функціонування соціальної сфери, що створює підґрунтя для якісного надання послуг населенню.

Розвиток аграрного сектору, підтримка ініціатив на місцевому рівні та залучення громади до управлінських процесів свідчать про зміцнення соціального капіталу. У свою чергу, участь у міжмуніципальних проєктах та можливість отримання грантового фінансування відкривають нові горизонти для

інноваційного зростання.

Попри низку викликів — від демографічних до інституційно-фінансових — громада демонструє позитивну динаміку. Збалансована інтеграція економічного, соціального та управлінського потенціалу дозволяє Гребінківській громаді ефективно реалізовувати стратегії сталого розвитку, підвищувати добробут населення та зміцнювати свою позицію в системі регіонального розвитку Полтавської області.

МИРГОРОДСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Миргородська територіальна громада утворилася 12 червня 2020 року в результаті адміністративно-територіальної реформи, що передбачала об'єднання Миргородської міської ради та 12 сільських рад Миргородського району. Адміністративним центром громади є місто Миргород, яке відоме своєю курортною інфраструктурою, культурною спадщиною та розвинутою рекреаційною сферою [64].

Миргородська ТГ розташована в Полтавській області та охоплює значну територію з розвинутим аграрним сектором, туристично-рекреаційним потенціалом і промисловими підприємствами. Громада є важливим економічним та логістичним центром регіону, що сприяє її сталому розвитку.

Стратегічний розвиток Миргородської територіальної громади визначено низкою ключових документів, серед яких Стратегія розвитку Миргородської громади до 2030 року, Програма економічного і соціального розвитку громади та План екологічного розвитку. Основними пріоритетами відповідно до цих стратегічних документів є покращення соціальної інфраструктури, розвиток туристичної галузі, модернізація комунальних підприємств, залучення інвестицій у місцеву економіку та забезпечення комфортних умов для життя мешканців [64].

1. Економічні чинники розвитку Миргородської громади

1.1. Промисловий потенціал

Миргородська громада має потужний промисловий потенціал, що забезпечує стабільне економічне становище в регіоні. Основними напрямками промисловості є харчова та переробна промисловість, машинобудування, деревообробка та меблева промисловість, а також виробництво пластмасових виробів. Серед найбільших підприємств громади, які визначають промислову стратегію, можна виділити:

Миргородський арматурний завод «АРМАПРОМ» - завод спеціалізується на виробництві трубопровідної арматури та ливарної продукції. Це підприємство є одним з найбільших роботодавців громади, забезпечуючи понад 500 робочих місць [67].

ТМ «Миргородська корівка» - одне з основних підприємств у галузі харчової промисловості, що спеціалізується на виробництві молочних продуктів, таких як молоко, сири, йогурти. Завод постачає свою продукцію не тільки в межах області, а й за її межами [73].

Миргородський хлібозавод – це підприємство, що займається виробництвом хлібобулочних виробів. Хлібозавод виробляє близько 50 тонн хлібобулочних виробів на добу, постачаючи продукцію до найближчих населених пунктів та забезпечуючи робочі місця для понад 150 осіб.

Ці підприємства займають важливе місце в економіці громади та є основними роботодавцями, що забезпечують розвиток інфраструктури та економічної стабільності. Громада активно працює над залученням інвестицій в ці галузі, що дозволяє модернізувати виробництво та збільшувати виробничі потужності.

1.2. Розвиток агропромислового комплексу

Миргородська громада володіє значним аграрним потенціалом завдяки вигідному географічному розташуванню та родючим ґрунтам. Агропромисловий комплекс громади є основною галуззю, що забезпечує продукцією не тільки місцевий ринок, а й інші регіони країни.

Агрофірма «Миргород-Агро» - одна з найбільших аграрних компаній громади, яка займається вирощуванням зернових культур (пшениця, кукурудза, ячмінь) та технічних культур, зокрема соняшника.

Переробка зернових і молочних продуктів є важливою частиною агропромислового комплексу. Найбільшим підприємством у галузі переробки є Миргородський комбінат «Yednist' Food», що здійснює переробку понад 30 тис. тонн зерна на рік. Комбінат виробляє борошно, комбікорми та інші продукти, що йдуть на внутрішній ринок [69].

Пріоритетними завданнями для Миргородської громади є розвиток органічного землеробства, що відповідає сучасним екологічним стандартам та має великий попит на внутрішньому та міжнародному ринках.

1.3. Малий і середній бізнес, підприємництво

Миргородська громада активно підтримує розвиток малого та середнього бізнесу, який є важливою складовою економічної структури громади. Малі та середні підприємства працюють у різних секторах економіки, таких як роздрібна торгівля, надання послуг, громадське харчування, а також у галузях, що пов'язані з переробкою та виготовленням товарів.

Громада активно підтримує підприємництво через різні форми допомоги, зокрема:

– грантові програми та кредитні лінії для підприємців, які бажають розвивати свій бізнес або започаткувати нові проекти. Це дозволяє зменшити фінансові бар'єри та створити умови для розвитку підприємств;

– консультаційно-інформаційні центри надають підприємцям необхідні відомості щодо юридичних, фінансових та організаційних аспектів ведення бізнесу, сприяючи формуванню прозорого та ефективного бізнес-середовища. Крім того, Миргородська міська територіальна громада була учасником пілотного проекту Світового банку та Мінагрополітики України «Впровадження послуг Державного аграрного реєстру через Центри надання адміністративних послуг» [70];

– підтримка стартапів та молодіжного підприємництва через спеціальні програми та курси для молодих підприємців. Це допомагає молоді громади втілювати свої бізнес-ідеї та реалізувати стартапи, що можуть стати основою для подальшого економічного зростання громади.

Особливий потенціал для розвитку Миргородська громада вбачає у розвитку зеленого бізнесу, який включатиме в себе екологічне будівництво, альтернативну енергетику та екологічний туризм. Такий бізнес буде сприяти збереженню навколишнього середовища та створенню нових можливостей для економічного зростання громади.

1.4. Інфраструктура та логістика

Покращення інфраструктури та транспортної доступності Миргорода та сільських населених пунктів є одним із найважливіших завдань для розвитку територіальної громади. Якісна дорожня мережа, зручні транспортні зв'язки між населеними пунктами та ефективне функціонування громадського транспорту є актуальними питаннями не лише для комфорту мешканців, а й для економічного розвитку Миргородської ТГ. У 2023 році на оновлення доріг та розвиток транспортної мережі було використано близько 30 млн. грн, що дозволило здійснити капітальний ремонт 15 км місцевих доріг [58]. Особлива увага приділяється будівництву велосипедних доріжок та розвитку інфраструктури для пішоходів, що сприяє популяризації екологічного транспорту, покращенню мобільності мешканців та створенню безпечних умов для пересування.

Оптимізація міського та міжміського транспорту є важливим завданням для підвищення якості життя населення. Покращення автобусних маршрутів, збільшення кількості рейсів та впровадження сучасного транспорту з екологічними стандартами допоможе зменшити навантаження на дорожню мережу та сприятиме розвитку транспортної доступності. Особливий акцент сьогодні робиться на забезпеченні зручного транспортного сполучення для людей похилого віку та осіб з інвалідністю, шляхом впровадження низькопідлогових автобусів та адаптованих зупинок [58].

Громада активно працює над модернізацією житлово-комунального господарства. Покращення водопостачання та каналізаційних мереж забезпечує безперебійний доступ до якісної питної води та ефективне відведення стічних вод. Особлива увага приділяється заходам енергозбереження, включаючи утеплення будівель, впровадження енергоефективних технологій у системах опалення та використання альтернативних джерел енергії.

Важливим напрямом є розвиток сучасної системи переробки відходів, що включає розширення можливостей збирання, сортування сміття, створення переробних підприємств та популяризацію екологічно свідомої поведінки серед мешканців. Це сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки громади та зменшенню негативного впливу на довкілля Миргородщини.

2. Соціальні чинники розвитку Миргородської громади

2.1. Демографічна ситуація та міграційні процеси

Станом на початок 2023 року чисельність населення Миргородської громади становила 45,5 тис. осіб, з яких 34,6 тис. осіб проживали безпосередньо в Миргороді. Протягом 2010–2020 років чисельність населення міста Миргород зменшилася на 2,1 тис. осіб, або на 5,1%, що менше від середнього скорочення населення в області (7,3%) [64].

У зв'язку з війною у 2022 році ситуація почала змінюватися: громада прийняла велику кількість ВПО, що позитивно вплинуло на загальну чисельність населення та дало новий імпульс для соціально-економічного розвитку. На сьогодні по Миргородській ТГ в Єдиному реєстрі ВПО обліковується 9646 осіб [58]. Водночас це створило нові виклики — як соціальні, так і економічні. Зокрема, громада має забезпечити належні умови для інтеграції нових мешканців: надати тимчасове житло, доступ до медичних та освітніх послуг, створити можливості для працевлаштування та участі в соціальних програмах.

2.2. Освіта та професійна підготовка

Миргородська громада приділяє значну увагу розвитку освітньої інфраструктури. Тут функціонує 15 закладів загальної середньої освіти, з яких 4 ліцеї та 11 гімназій, а також 6 закладів дошкільної освіти та 9 структурних

підрозділів гімназій. Професійна освіта надається Миргородським професійно-технічним училищем № 44, фахова передвища освіта – 2 заклади, а вища освіта надається Луганським національним університетом імені Тараса Шевченка [56], яке є релокованим у 2022 році. Проте питання доступності та якості освіти для всіх верств населення, зокрема для внутрішньо переміщених осіб, залишаються актуальними [64].

Громада активно розвиває співпрацю з місцевими підприємствами для створення програм підготовки кваліфікованих кадрів, що відповідають потребам сучасного ринку праці. Така співпраця сприяє забезпеченню висококваліфікованими працівниками як місцеві підприємства, так і галузі, що розвиваються на рівні громади.

Особливий акцент міської влади на модернізації матеріально-технічної бази навчальних закладів, впровадженні новітніх методик навчання та розвитку дистанційних форм навчання, що дає можливість залучати учнів та студентів з усієї громади, включаючи ВПО.

Крім того, програми стажувань і підвищення кваліфікації для молоді сприяють їх успішній інтеграції в економіку громади, зокрема через залучення до місцевих підприємств і створення нових робочих місць.

2.3. Охорона здоров'я та соціальний захист

Миргородська громада надає широкий спектр медичних послуг через заклади охорони здоров'я, що функціонують на її території. Відзначено позитивні зміни в якості медичних послуг, зокрема у наданні первинної медичної допомоги, що доступна для всіх жителів громади, у тому числі і для ВПО. Проте важливими на сьогодні залишаються проблеми доступності спеціалізованих медичних послуг та оновлення медичного обладнання [58].

Міські соціальні програми сприяють адаптації нових мешканців та є невід'ємною частиною розвитку Миргородської громади. В рамках цих програм здійснюється підтримка ВПО в наданні медичного обслуговування, забезпеченні тимчасовим житлом, доступі до соціальних послуг, а також допомога в інтеграції на ринку праці та в системі освіти.

2.4. Туризм і культурна спадщина

Миргород є відомим курортним містом, яке приваблює туристів завдяки своїм мінеральним водам та санаторіям. У зв'язку з розвитком інфраструктури та зростанням популярності серед туристів, громада активно працює над розвитком рекреаційної сфери та збереженням культурної спадщини. Крім традиційних санаторіїв, громада розвиває нові туристичні маршрути, зокрема на основі історичних пам'яток, місцевих ремесел і культурних ініціатив.

Особливе значення має охорона та промоція місцевих культурних цінностей, що включає реставрацію історичних об'єктів, підтримку традиційних ремесел і організацію культурних заходів. Також важливим аспектом розвитку інфраструктури для відпочиваючих та туристів є готельні комплекси, ресторани, музеї, виставки, що дозволяють збільшити кількість туристів, а отже, і економічний потенціал громади. Залучення інвестицій у розвиток курортної інфраструктури сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя місцевого населення [64].

Завдяки зростанню популярності Миргорода як курортного міста та його розвитку, громада стає важливим центром як для туристів з України, так із-за її меж, що, в свою чергу, стимулює розвиток малого і середнього бізнесу в галузі туризму.

3. Екологічні чинники розвитку Миргородської громади

Рациональне використання природних ресурсів є основним завданням громади, адже її територія багата на природні багатства, зокрема ліси, водні об'єкти та мінеральні джерела. Ліси виконують важливу екологічну функцію – сприяють збереженню біорізноманіття, регулюють мікроклімат і запобігають ерозійним процесам. Тому вживаються заходи з їхнього збереження та відновлення, включаючи міську програму заліснення, контроль за незаконною вирубкою та розвиток екологічного туризму. Водні ресурси громади, особливо річка Хорол і численні джерела, використовуються як для господарських потреб, так і в рекреаційних цілях, що вимагає відповідального підходу до їхнього використання та охорони [64].

Запровадження екологічно безпечних технологій є одним із головних напрямів розвитку громади, що має на меті зменшення негативного впливу господарської діяльності на навколишнє середовище. Одним з основних кроків є розвиток відновлюваної енергетики, зокрема можливість встановлення сонячних і вітрових електростанцій, що сприяє зниженню залежності від традиційних джерел енергії та зменшенню викидів парникових газів. Крім того, активно реалізується система роздільного збору сміття, яка дозволяє значно зменшити обсяги відходів, що потрапляють на полігони. У рамках екологічних ініціатив встановлюються контейнери для роздільного збору пластику, скла, паперу та органічних відходів, а також підтримується розвиток підприємств, які займаються переробкою вторинних матеріалів.

Важливим напрямком є озеленення міського простору та рекультивація деградованих земель. У Миргороді реалізуються програми з висадки дерев, облаштування скверів та парків, що не лише покращує якість повітря, а й створює комфортне середовище для відпочинку мешканців та гостей міста [58].

В аграрному секторі громади здійснюється відновлення земель, які зазнали деградації через господарську діяльність, шляхом впровадження екологічно дружніх методів обробки ґрунтів та їхнього збагачення органічними добривами.

Збереження водних ресурсів та забезпечення санітарної безпеки є одним із ключових пріоритетів громади. Забруднення річок і підземних джерел становить значну екологічну загрозу, тому вживаються заходи для їхнього очищення та підтримки належної якості води. Впроваджується система моніторингу водних ресурсів, що дозволяє вчасно виявляти джерела забруднення та оперативно реагувати на них. Крім того, модернізуються міські очисні споруди, що дозволяє значно зменшити рівень забруднення довкілля стічними водами та підвищити якість питної води для мешканців громади.

Для узагальнення соціально-економічних чинників, що впливають на розвиток Миргородської територіальної громади, доцільно використати SWOT-аналіз. Цей інструмент дає змогу виявити внутрішні переваги та обмеження

громади, а також проаналізувати зовнішні чинники, які створюють потенційні можливості або загрози для сталого розвитку громади в сучасних умовах (табл. 2.3.). SWOT-аналіз є основою для формування стратегічного бачення розвитку громади та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Таблиця 2.3.

SWOT-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МИРГОРОДСЬКОЇ ГРОМАДИ

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<ul style="list-style-type: none"> – Відомий курортно-лікувальний бренд «Миргород» – Розвинена туристична, рекреаційна та медична інфраструктура – Гарна транспортна доступність (залізниця, автошляхи) – Високий рівень залученості мешканців до управління громадою та вирішення проблемних питань – Високий рівень пізнаваності Миргородської міської ради як успішного ОМС на всеукраїнському рівні 	<ul style="list-style-type: none"> – Сезонність туристичної активності – Залежність від одного-двох основних напрямків економіки (туризм, оздоровлення) – Нерівномірний розвиток периферійних населених пунктів громади – Потреба в модернізації комунальних систем і житлового фонду
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
<ul style="list-style-type: none"> – Розвиток медичного туризму й санаторно-курортної індустрії – Інвестиції в реконструкцію туристичної інфраструктури – Популяризація громади через цифровий маркетинг – Розширення міжмуніципального співробітництва – Залучення ВПО для покращення кадрового забезпечення та сприяння реалізації ними нових бізнес-ідей 	<ul style="list-style-type: none"> – Економічна нестабільність через війну – Відтік населення та міграція молоді – Втрата кадрів у зв'язку з мобільністю населення – Ризик зниження фінансування інфраструктурних проєктів

Джерело: розробка автора

Миргородська територіальна громада є вагомим економічним, соціальним та культурним центром Полтавської області, що поєднує промислові, аграрні та

рекреаційно-туристичні ресурси. Завдяки послідовному стратегічному підходу, громада активно реалізує інноваційні проекти у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та розвитку підприємництва.

Попри наявні демографічні виклики, громада демонструє позитивну динаміку — створюються умови для залучення молоді, підтримки внутрішньо переміщених осіб, стимулювання малого та середнього бізнесу. Курортна привабливість міста зберігає високу туристичну активність, що сприяє економічній стабільності та розвитку суміжних секторів.

Перспективи подальшого зростання Миргородської громади напряму залежать від ефективного управління наявними ресурсами, модернізації соціальної та комунальної інфраструктури, диверсифікації економіки та активного впровадження цифрових інструментів. Враховуючи ці чинники, Миргородська громада має усі передумови для сталого розвитку, підвищення якості життя мешканців та зміцнення свого статусу привабливого центру проживання, праці та відпочинку на Полтавщині.

2.2. Географічні

Географічні чинники є одними з основних факторів, що впливають на розвиток міських територіальних громад. Розташування на певній території, природно-ресурсний потенціал, кліматичні умови, транспортна інфраструктура та природні умови визначають напрямки економічного, соціального та інфраструктурного розвитку міст і селищ. Географія міських громад безпосередньо впливає на ефективність використання земельних ресурсів, розвиток агропромислового комплексу, промисловості, а також на залучення інвестицій, туристичний потенціал і рівень якості життя їхніх мешканців.

У контексті урбанізації та соціально-економічних трансформацій, географічні чинники стають ще більш значущими. Вони не тільки визначають внутрішні можливості території, а й створюють можливості для інтеграції з іншими територіями через інфраструктуру транспорту, зв'язків, комунікацій та

міжмуніципальне партнерство і співробітництво. Це дозволяє містам та їх громадам не лише виживати, але й активно розвиватися, адаптуючись до нових економічних умов та соціальних вимог.

На рис. 2.4. представлена карта обраних для дослідження міських територіальних громад Полтавської області: Пирятинської, Гребінківської та Миргородської.

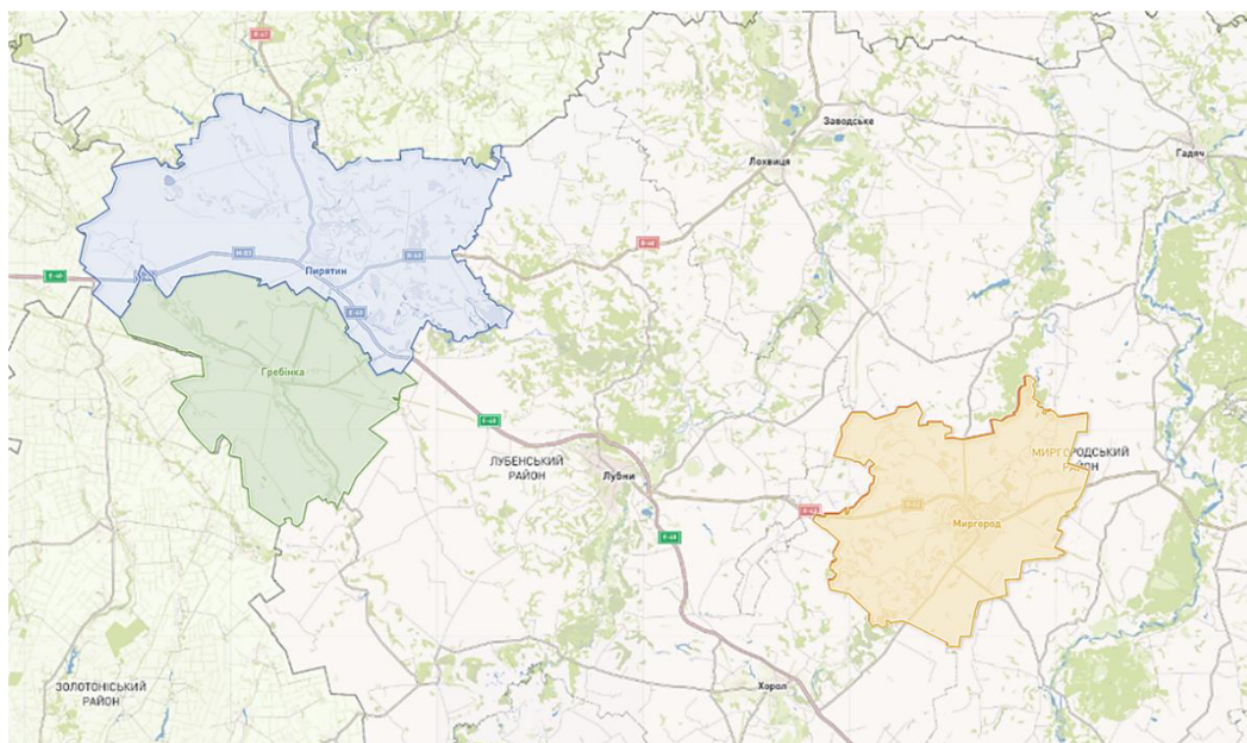

Рис. 2.4. Карта обраних для дослідження МТГ

Джерело: [61]

Їх територіальне розташування відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку кожної громади. Пирятинська та Гребінківська громади розташовані вздовж основних транспортних магістралей (автошляхи E40, M03 та залізничні сполучення), що сприяє розвитку логістики, торгівлі та промисловості. Миргородська громада, окрім транспортної доступності, має також значний туристичний потенціал завдяки своїм курортним ресурсам.

Однак географічні чинники розвитку міських громад є не тільки основою для позитивного розвитку, але й викликають певні виклики. Наприклад, природні катастрофи, несприятливі кліматичні умови чи відсутність достатнього

інфраструктура включає також залізничну станцію та міжміське сполучення. До складу громади входять села: Березова Рудка, Великі Круча, Гурбинці, Дейманівка, Єрківці, Заводське, Каплинці, Кейбалівка, Кротенки, Малютинці, Маслівка, Нові Мартиновичі, Олександрівка, Острівці, Прихідьки, Сасинівка, Смотрики, Харківці та Шкурати [45].

Громада володіє важливими водними ресурсами – річками Удай та Перевод, а її ландшафт характеризується рівнинністю з лісами та різноманітною флорою і фауною, включаючи рідкісні види. Наявні природні ресурси – пісок, глина, торф – створюють можливості для розвитку видобувної та будівельної галузей. Природоохоронна цінність Пирятинського національного природного парку сприяє розвитку туризму та рекреації.

Попри сприятливі фактори, громада стикається з викликами, такими як ерозія ґрунтів та можливі ґрунтові засухи, що потребує впровадження ефективних та стійких підходів до управління ресурсами для забезпечення подальшого економічного зростання.

ГРЕБІНКІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Географічне розташування та природні умови Гребінківської територіальної громади відіграють ключову роль у формуванні її економічного потенціалу, транспортної доступності, демографічних характеристик і природно-ресурсної бази. Вигідне географічне положення, наявність важливих транспортних зв'язків та багаті природні ресурси створюють сприятливі передумови для розвитку різних галузей економіки та підвищення якості життя населення.

Гребінківська громада розташована в центральній частині України, на межі Полтавської та Черкаської областей, що надає їй стратегічного значення для міжрегіонального співробітництва. Її площа становить 595 км², а населення – близько 20,4 тис. осіб, адміністративним центром є місто Гребінка (рис. 2.6.) [50].

До складу громади входить ряд сіл: Березівка, Високе, Гулаківка, Загребелля, Кулажинці, Майорщина, Мар'янівка, Наталівка, Оржиця,

електрифіковані лінії Полтава – Ромодан – Гребінка та Гребінка — Дарниця. Це створює передумови для розвитку транспорту, логістики, промисловості, а також покращує умови для сільськогосподарських перевезень [63].

Природно-ресурсний потенціал громади є вагомим чинником для економічного зростання. Гребінківська громада знаходиться у лісостеповій зоні, що забезпечує сприятливі агрокліматичні умови. Родючі чорноземні ґрунти дозволяють ефективно вирощувати зернові та технічні культури, овочі, а також розвивати садівництво. Розвинене тваринництво доповнює аграрний сектор. Водночас річки Оржиця та Сліпорід не лише мають господарське значення, а й володіють потенціалом для розвитку рибальства, рекреації та екологічного туризму [63].

Клімат громади — помірно континентальний, із м'якими зимами та теплим літом, сприятливий для ведення сільського господарства. Середньорічна кількість опадів є достатньою для більшості культур. Однак останні роки характеризуються зміною кліматичних умов, що потребує адаптації агросектору до нових викликів шляхом впровадження сучасних технологій та підходів.

Таким чином, географічні чинники розвитку Гребінківської громади формують потужний потенціал для економічного зростання, розбудови інфраструктури та покращення добробуту населення. Успішне використання наявних переваг у поєднанні з подоланням викликів дозволить громаді ефективно розвиватися в середньо- та довгостроковій перспективі.

МИРГОРОДСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Географічні чинники розвитку Миргородської територіальної громади мають суттєвий вплив на її економічний потенціал, розвиток інфраструктури та життєвий рівень населення. Громада розташована в центральній частині України, в Полтавській області, що забезпечує їй стратегічне місце в регіоні. Вигідне географічне розташування дозволяє успішно розвивати різні напрямки економіки, зокрема сільське господарство, туризм і курортну індустрію, а також сприяє розвитку транспортної мережі, що забезпечує зручний доступ до інших

важливих регіонів України.

Загальна площа території громади становить 632,1 км², а населення – близько 45,5 тис. осіб, адміністративним центром є місто Миргород. Окрім самого Миргорода, до складу громади входять села, серед яких Андріївка, Білики, Великі Сорочинці, Гаркушинці, Зубівка, Комишня, Красногорівка, Лютенька, Олексіївка, Остапівка, Петрівці, Попівка, Ромодан, Хомутець та багато інших [57]. Усі ці населені пункти мають різний рівень розвитку, проте всі вони сприяють загальному економічному потенціалу громади. (рис.2.7.).

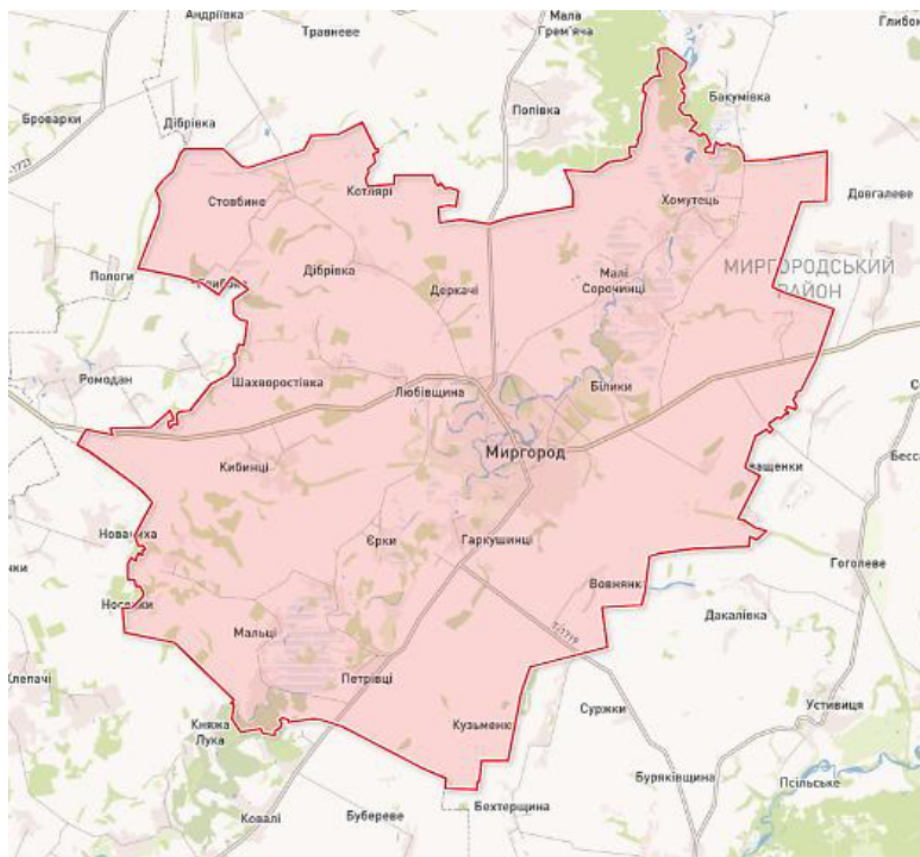

Рис.2.7. Карта Миргородської територіальної громади

Джерело: [57]

Одним із ключових факторів розвитку громади є вигідне географічне положення на важливих транспортних шляхах. Через територію громади проходить автомобільна траса Р-42 (Лубни—Миргород—Опішня), яка з'єднує її з іншими адміністративними центрами, а також залізнична магістраль, що забезпечує пряме сполучення з Києвом, Полтавою, Харковом та іншими

великими містами. Місто Миргород розташоване на перехресті туристичних маршрутів і має зручне залізничне сполучення, що дозволяє приймати відвідувачів з усієї України та з-за кордону. Зокрема, саме тут проходить традиційний Національний Сорочинський ярмарок у селищі Великі Сорочинці, а також розташовані санаторії, що працюють на базі мінеральних вод. Залізнична станція Миргород, яка входить до міжнародного транспортного коридору, сприяє розвитку логістики, торгівлі та промисловості громади. Відстань до міжнародного аеропорту «Бориспіль» становить 200 км [64].

Важливе значення має природно-ресурсний потенціал громади. Миргород відомий своїм родовищем мінеральних вод, на базі якого функціонує санаторно-курортний комплекс. Унікальні лікувальні властивості води приваблюють відвідувачів з різних куточків України та з-за кордону, що робить туризм важливою складовою економіки громади. Це сприяє створенню робочих місць, залученню інвестицій і розвитку інфраструктури. Окрім того, громада має великий потенціал для розвитку еко-туризму завдяки природним ландшафтам, які включають лісові масиви та річку Хорол. Річка є важливим елементом рекреаційного середовища, зокрема для рибальства й водних видів спорту.

Клімат громади — помірно континентальний, з м'якими зимами та теплим літом, що створює сприятливі умови для ведення сільського господарства. Родючі ґрунти дозволяють вирощувати широкий спектр сільськогосподарських культур: зернові, технічні, овочеві. Сільське господарство є одним з основних напрямів економічної діяльності громади. Значні обсяги агровиробництва сприяють розвитку переробної промисловості та внутрішньої торгівлі [64].

Водночас Миргородська громада стикається з низкою екологічних викликів, зокрема — із проблемами водних ресурсів та збереження природного середовища. Інтенсивний розвиток туризму й сільського господарства може створювати навантаження на довкілля. У зв'язку з цим важливою є реалізація принципів сталого розвитку, включаючи охорону водних ресурсів, впровадження екологічної освіти та збереження природної рівноваги.

Отже, завдяки вигідному географічному положенню, розвинутий

транспортній інфраструктурі, природним ресурсам і туристичному потенціалу, Миргородська територіальна громада має значні можливості для сталого економічного розвитку. Водночас вирішення екологічних і демографічних викликів потребує цілісного й стратегічного підходу до управління територією..

2.3. Особливості та порівняння чинників розвитку міських територіальних громад

Розвиток міських територіальних громад є стратегічно важливим елементом сучасної регіональної політики України. В умовах реалізації реформи децентралізації, процесів європейської інтеграції, трансформаційної економіки та воєнних викликів саме громади стали базовими ланками, на яких зосереджено ключові функції соціально-економічного зростання, ефективного управління ресурсами, реалізації локальних ініціатив і забезпечення належного рівня життя населення.

Міські територіальні громади — це не лише адміністративні утворення, а й динамічні простори, де реалізуються політики розвитку, налагоджується міжсекторальна взаємодія, акумулюються інвестиції та формуються сталі інституції. В умовах зростаючої автономії місцевого самоврядування та нової архітектури взаємин між державою та громадами, їхній розвиток стає критично важливим для досягнення загальнонаціональних цілей сталого розвитку.

У Полтавській області функціонує низка міських територіальних громад, які демонструють високий потенціал для соціально-економічного зростання. З-поміж них варто виокремити Пирятинську, Гребінківську та Миргородську ТГ, які, маючи різні стартові умови, рівень ресурсного забезпечення та управлінську практику, репрезентують різноманіття моделей територіального розвитку.

Порівняння їхніх сильних і слабких сторін, перспектив і бар'єрів дозволяє не лише глибше проаналізувати регіональну ситуацію, а й сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності управлінських рішень на місцевому рівні.

Комплексне дослідження соціально-економічних, географічних, інституційних, фінансових та інноваційних чинників, що впливають на розвиток трьох вказаних громад, подано в узагальненій формі в таблиці 2.8.

Проведений порівняльний аналіз трьох міських територіальних громад Полтавської області – Пирятинської, Гребінківської та Миргородської – виявив як спільні риси, так і суттєві відмінності в їхньому розвитку.

Спільним для всіх громад є вплив загальнодержавних факторів, зокрема економічної нестабільності, спричиненої війною, та відтоку населення, особливо молоді. Також усі громади стикаються з обмеженими можливостями місцевих бюджетів для реалізації масштабних інвестиційних проєктів.

Водночас кожна громада має свої особливості та пріоритети розвитку. Пирятинська ТГ, будучи однією з перших створених громад, демонструє високий рівень децентралізації та робить акцент на розвитку аграрного сектору та харчової промисловості, активно впроваджуючи кластерні ініціативи. Гребінківська ТГ, зі значною часткою залізничної інфраструктури, має потенціал для розвитку логістики та суміжних галузей, проте потребує активнішого туристичного позиціонування та покращення інфраструктури для дозвілля. Миргородська ТГ, маючи потужну курортно-туристичну спеціалізацію, зосереджується на розвитку цієї сфери через брендинг та міжнародні проєкти, однак стикається з ризиками залежності від одного-двох основних напрямків економіки та нерівномірним розвитком периферії.

Отже, кожна з розглянутих громад має свій шлях розвитку, зумовлений різними факторами. Успішне подолання існуючих викликів та ефективне використання наявних ресурсів і потенціалу є ключовими для подальшого сталого розвитку кожної з міських територіальних громад Полтавської області.

Таблиця 2.8.

Порівняльна характеристика чинників розвитку міських територіальних громад Полтавської області

Критерій / Громада	Пирятинська ТГ	Гребінківська ТГ	Миргородська ТГ
Рік створення	2015 (перша хвиля об'єднання)	2017	2020 (розширена в результаті укрупнення)
Площа, км²	931,3	595	632,1
Кількість населених пунктів	місто – Пирятин та 45 сільських населених пунктів	місто – Гребінка та 41 сільських населених пунктів	місто – Миргород та 36 сільських населених пунктів
Кількість населення, тис. осіб	30,6	20,4	45,5
Економічна спеціалізація	Аграрна, агропереробка, харчова промисловість	Залізничний транспорт, сільське господарство	Курортна сфера, туризм, рекреація, харчова промисловість
Ключові підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – ПрАТ «Пирятинський сирзавод» – ТОВ «Лесяківська сироварня» – ТОВ «Агросервіс» – ТОВ «Пирятинський делікатес» – ТОВ «Барішівська зернова компанія» 	<ul style="list-style-type: none"> – виробничий підрозділ «Локомотивне депо Гребінка» регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Українська залізниця» – виробничий підрозділ «Пасажи́рське вагонне депо Гребінка» філія «Пасажи́рська компанія» АТ «Украї́нська залі́зниця» – виробничоструктурний підрозділ «Харківська дирекція» філії «Центр будівельно-монтажних робіт і споруд» АТ «Укрзалізниця» – СФГ «Україна» – СФГ «Каміла» – СТОВ «Прогрес» 	<ul style="list-style-type: none"> – ПрАТ ЛОЗ «Миргородкурорт» – ПАТ «Армапром» – ТОВ «Миргородський Хлібозавод» – Санаторій імені Миколи Гоголя державного підприємства «Південна залізниця» – Медичний реабілітаційний центр «Миргород» МВС України – ПАТ «Миргородський завод мінеральних вод»
Підприємництво та інвестиції	«Агенція економічного розвитку», міжнародні гранти	Локальні ініціативи підтримки малого бізнесу	Розвиток туризму через брендинг і міжнародні проекти

Інновації / Кластери	Ягідний та молочний кластери, «Пирятинський антикризовий кошик», кооперація	Елементи агрокластерного підходу	Кластери в туризмі та санаторно-курортній сфері
Освітня інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – Заклади дошкільної освіти – 15 – Заклади загальної середньої освіти – 14 з них 6 філій – Позашкільні заклади освіти – 5 – Вищий навчальний заклад - 1 – КП «Пирятинська ЦМЛ» – КП «Пирятинський ЦПМСД» <p>входять 7 амбулаторій та 23 фельдшерсько-акушерські пункти</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Заклади дошкільної освіти – 12 – Заклади загальної середньої освіти – 14 з них 2 філії – Позашкільні заклади освіти - 2 – КП «Гребінківська ЦМЛ» – КП «Гребінківський ЦПМСД» <p>входять 19 фельдшерсько-акушерські пункти</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Заклади дошкільної освіти – 6 та 9 структурних підрозділів гімназій – Заклади загальної середньої освіти – 15 – Позашкільні заклади освіти – 3 – Фахова освіта – 3 – Вищий навчальний заклад - 1 – КНП «Миргородська лікарня інтенсивного лікування» – КНП «Миргородський ЦПМСД» <p>входять 13 амбулаторій та 9 фельдшерсько-акушерські пункти</p>
Медична інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> – активна стратегія – розвинена інституційна інфраструктура – ЦНАП – мобільний ЦНАП – е-документообіг – інструменти е-демократії 	<p><i>Достатній рівень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – активна стратегія – елементи інституційної інфраструктури – ЦНАП – Клуб громадського діалогу – інструменти е-демократії 	<p><i>Високий рівень:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – активна стратегія – розвинена інституційна інфраструктура – ЦНАП з ВРМ – громадський бюджет – е-документообіг – інструменти е-демократії
Рівень децентралізації	<ul style="list-style-type: none"> – економічна нестабільність через війну – відтік населення та міграція молоді – старіюче населення – обмежені можливості місцевого бюджету на масштабні інвестиційні проекти 	<p>– економічна нестабільність через війну</p> <p>– відтік населення та міграція молоді</p> <p>– слабе туристичне позиціонування мала впізнаваність громади на загальнодержавному та міжнародному рівнях</p> <p>– відсутність облаштованих місць для дозвілля та активного відпочинку різних категорій населення</p>	<p>– економічна нестабільність через війну</p> <p>– відтік населення та міграція молоді</p> <p>– ризик зниження фінансування інфраструктурних проєктів</p> <p>– залежність від одного-двох основних напрямків економіки (туризм, оздоровлення)</p>
Ключові виклики			

	<ul style="list-style-type: none"> — недостатньо високий рівень медичних послуг та діагностики — наслідки реформування освітньої галузі без врахування особливостей громади 	<ul style="list-style-type: none"> — обмежені можливості місцевого бюджету на масштабні інвестиційні проекти — потреба в модернізації інфраструктури та отримання в комунальну власність громади систем водопостачання та водовідведення 	<ul style="list-style-type: none"> — нерівномірний розвиток периферійних населених пунктів громади — потреба в модернізації комунальних систем і житлового фонду
--	---	--	--

Джерело: розробка автора за отриманими даними [45; 63; 64]

РОЗДІЛ 3

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЬКИХ ПРОСТОРІВ: ОКРЕМІ КЕЙСИ ТА ІНСТРУМЕНТИ

Розділ 3 моєї дипломної роботи присвячений трансформації міського простору в обраних громадах, зокрема вивченню улюблених просторових зон місцевих жителів. Для визначення найпопулярніших територій, на яких мешканці проводять найбільше часу або які вони вважають найбільш комфортними, було проведене попереднє анкетування під назвою «Обираємо найкращий міський простір громади разом!». Ця анкета дозволила не лише виявити найбільш улюблені простори, але й отримати уявлення про емоційні та психологічні аспекти перебування людей в цих зонах. Мешканці мали можливість висловити свої почуття і асоціації, пов'язані з конкретними місцями.

Анкетування проводилося через Google форму, доступну за відкритим посиланням (<https://forms.gle/CF41RemVJvyYcuEUA>), а також через QR-коди, які були розміщені в найбільш популярних місцях громад. Загалом, участь в опитуванні взяли 95 респондентів з трьох різних громад. Респонденти мали змогу вказати, які саме міські простори для них є найулюбленішими, та поділитися своїми враженнями від них.

Після завершення етапу анкетування наступним етапом дослідження стало спостереження за обраними територіями, що дало змогу глибше зануритися в специфіку функціонування цих просторів та зрозуміти їх реальну трансформацію в контексті змін, що відбуваються в громадах. У наступних підрозділах ми детально розглянемо найбільш улюблені місця та кейси з кожної громади, а саме: зупинкові комплекси в м. Пирятин, простір з криницею поблизу Плисового Яру, комплекс курортів «Миргород». Акцент буде зроблено на факторах, які сприяли їх популярності, а також на змінах, яких зазнали ці простори в результаті трансформаційних процесів.

3.1. Функціональне переосмислення зупинкових комплексів у м. Пирятині: від зупинки до комфортного міського простору

Місто Пирятин має розвинену мережу міського транспорту, однак інфраструктура автобусних зупинок тривалий час залишалася на рівні минулих десятиліть. Більшість павільйонів були морально і фізично застарілі, не відповідали сучасним вимогам комфорту, естетики та функціональності. У зв'язку з цим постала необхідність у комплексній модернізації зупинкових об'єктів.

З метою покращення візуального вигляду зупинок, благоустрою вулиць та створення комфортного середовища для очікування громадського транспорту, виконавчий комітет Пирятинської міської ради визначив та затвердив перелік місць для встановлення нових зупинкових комплексів – сучасних, багатофункціональних тимчасових споруд. Принциповим стало рішення реалізовувати цей проєкт не коштом місцевого бюджету, а шляхом проведення відкритого конкурсу серед підприємців, який у 2019 році ініціював міський голова Рябокони О.П. [74]

Передбачалося, що переможці конкурсу отримають право на облаштування зупинок із можливістю ведення підприємницької діяльності на визначених локаціях. Тим самим проєкт мав сприяти не лише оновленню міського простору, а й розвитку малого бізнесу в громаді.

Конкурс охопив наступні зупинки:

- вул. Соборна — існуюча зупинка «КХП»;
- вул. Київська — існуюча зупинка «Гагаріна» (біля повороту на вул. Гагаріна) та нова зупинка біля повороту на вул. Кооперативна;
- вул. Європейська — нова зупинка біля магазину «Хвилинка», існуюча зупинка «РТП», нова зупинка біля колишнього магазину «Овочі» (біля ПрАТ «Пирятинське АТП 15343»);
- вул. Січових Стрільців — нова зупинка біля повороту на вул. Лесі Українки;

– вул. Цибаня — існуюча зупинка «Кулініча», нова зупинка біля Лісгоспу. Участь у конкурсі взяли шість підприємців, які подали свої заявки на три локації:

- вул. Соборна – зупинка «КХП» (три заявки),
- вул. Європейська – біля магазину «Хвилінка» (одна заявка) та біля магазину «Овочі» (дві заявки) [74].

У ході оцінювання пропозицій конкурсна комісія враховувала не лише дизайн, а й концепцію благоустрою прилеглої території. Переможцями стали учасники, які запропонували найбільш комплексне рішення: асфальтування, тротуарна плитка, озеленення, встановлення вуличних лавок, урн, велостоянок, та дитячих елементів і облаштування вечірнього зовнішнього освітлення (рис.3.1.).

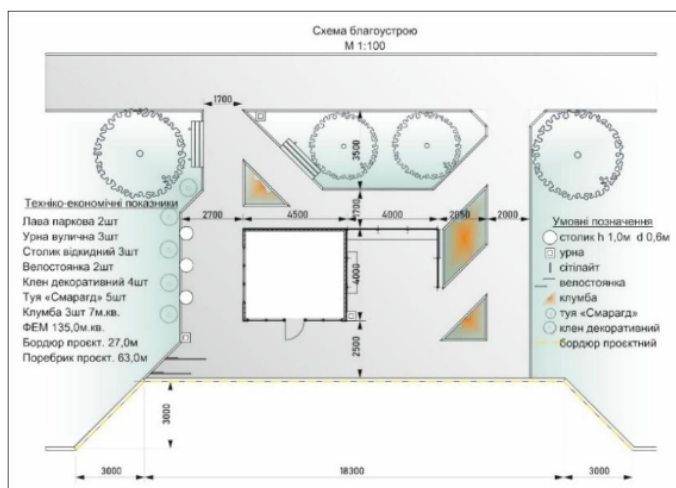

Рис.3.1. Схема благоустрою зупинкового комплексу «Doza coffee»

Джерело: [74]

Наразі у Пирятині вже облаштовано 5 сучасних зупинкових комплексів, які є не лише місцем очікування транспорту, а справжніми осередками міського життя. Кожна зупинка — це повноцінний міні-простір із власною естетикою: кав'ярня, зона відпочинку, WI-FI-доступ, система відеоспостереження, можливість підзарядки гаджетів, якісне зовнішнє та внутрішнє освітлення, озеленена прилегла територія. Більше того — реалізація проекту не потребувала витрат з міського бюджету, адже підприємці самостійно інвестували у створення та облаштування зупинок [74]. На рис.3.2. представлені фотографії до та після.

Рис.3.2. «До та Після» перевтілення зупинок у м. Пирятин

Джерело: [51; 52; 53]

Особливої популярності набув зупинковий комплекс «SHOKO-МОКО», розташований у зручному та жвавому місці в мікрорайоні автостанції. Щонеділі тут проводяться яскраві дитячі анімаційні заходи у співпраці з місцевими активістами та аніматорами. Вони збирають десятки родин, створюючи дружню атмосферу для спілкування та відпочинку. Це чудовий приклад соціального партнерства, коли бізнес не лише займається торгівлею, а й активно долучається до життя громади, роблячи свій внесок у соціальний розвиток міста та його благоустрою [52].

Варто також зазначити, що в кав'ярнях, які функціонують при зупинках, відвідувачі мають можливість не лише насолодитися якісною кавою, а й придбати свіжоспечені солодоші домашнього виробництва. Їх виготовляють місцеві жительки-кондитерки, які долучилися до ініціативи, отримавши змогу реалізовувати свою продукцію у комфортному, естетичному середовищі. Таким чином, зупинки стали ще й простором для підтримки жіночого підприємництва та розвитку локальної гастрономічної культури.

Провівши спостереження та опитування місцевих мешканців, можна сміливо стверджувати, що функціональне навантаження нових зупинкових

комплексів значно розширилося і вийшло далеко за межі стандартного уявлення про «місце очікування транспорту». Вони перетворилися на багатофункціональні громадські простори, які живуть активним життям упродовж усього дня.

У ранкові години тут можна зустріти як молодь, так і людей старшого віку, які із задоволенням п'ють каву, читають новини або просто спілкуються перед початком робочого дня. Удень сюди забігають школярі після уроків, щоб купити щось смачненьке, а мами з малюками у візочках знаходять тут комфортне місце для відпочинку — зручні лави, рівне мощення, відсутність перешкод на вході роблять ці зупинки доступними навіть для найменших жителів громади.

Увечері зупинки буквально «оживають» — тут збирається молодь, родини, старше покоління. Це місце для неспішних прогулянок, дружніх розмов, обміну новинами. Люди приходять не лише дочекатися автобуса, а й відпочити від буденності, зустріти знайомих, провести час у приємному середовищі. Варто зазначити, що навіть у зимовий період нові зупинки не втрачають популярності: якісне освітлення, захищені від опадів зони, затишна атмосфера — усе це сприяє постійному потоку відвідувачів.

Завдяки креативному підходу, активній позиції міської влади у 2019 році та партнерству з підприємцями Пирятин зробив впевнений крок у бік якісного оновлення міського простору. Нові зупинкові комплекси стали не просто елементом інфраструктури, а простором для життя, прикладом сучасного містобудування з орієнтацією на людину. Вони не лише покращують естетику вулиць, а й формують нову культуру міського середовища, де кожен — від найменшого до найстаршого — відчуває себе комфортно, безпечно і включено в життя громади.

Цей досвід може слугувати зразком для інших територіальних громад України, які шукають способи поєднати розвиток інфраструктури з підтримкою місцевого бізнесу та участю жителів у формуванні простору навколо себе. І що найважливіше — без надмірного навантаження на міський бюджет, але з максимальним ефектом для громади.

3.2. Простір з душею: криниця як осередок культури, пам'яті та спільноти

У сучасному урбаністичному дискурсі дедалі частіше порушується питання трансформації міських і сільських просторів — не лише з погляду інфраструктурних змін, а й крізь призму збереження культурної пам'яті, самоорганізації громади та сталого розвитку. Яскравим прикладом такої трансформації є відновлення території навколо криниці, розташованої на в'їзді до Плисівого Яру поблизу села Овсюки (рис.3.3.).

Це джерело, відоме серед місцевих жителів як сакральне місце, має глибоке історичне та емоційне значення. Протягом століть криниця дарувала цілющу воду і життєдайну енергію поколінням овсюківців. Попри спроби радянської влади знищити це місце — зокрема, наказ засипати його будівельним сміттям — криниця щоразу «відроджувалася». І донині у селі передається легенда про водія, котрий отримав цей наказ, але після здійсненого — зазнав раптового болю в шиї, що люди трактують як кару за наругу над святинєю [47].

У підніжжі криниці досі лежать два великі камені, які, за переказами, мають оберегову функцію. Місцеві жителі регулярно очищають джерело, підтримують благоустрій території, не дозволяючи природному символу перетворитися на забуту руїну. Цей простір став не просто джерелом води, а своєрідним осередком соціальної взаємодії, збереження традицій і духовного єднання громади.

Особливої уваги заслуговує процес самоорганізації мешканців села Овсюки. Власними силами вони відновили територію довкола криниці: прибрали сміття, пофарбували лавки, встановили нові місця для відпочинку — лавки та стіл, створивши затишний простір для спілкування і відпочинку. Це приклад того, як небайдужість і локальна ініціатива здатні перетворити занедбане місце на важливу громадську локацію [47].

Рис.3.3. Місцеві жителі Гребінківської громади відновлюють територію довкола криниці

Джерело: [47]

Протягом дослідження та міні-опитування, проведеного серед жителів громади, стало очевидним, що ця криниця має надзвичайну цінність для кожного мешканця. Сюди приходять не лише люди старшого віку — це улюблене місце і для молоді, і для школярів. Вчителі місцевої школи регулярно організують екскурсії до криниці, щоб знайомити дітей з історією та традиціями рідного краю. Таким чином, формується передача знань і шанобливого ставлення до культурного спадку між поколіннями.

Примітно, що цей простір приваблює й гостей із міста Гребінка. Люди приїздять сюди, щоби відпочити від повсякденного галасу, знайти душевну рівновагу та відчуття єднання з природою. Атмосфера тиші, самотності та історичної глибини сприяє роздумам і неспішним розмовам.

Цей кейс — показовий приклад інструментів трансформації простору: від фізичного благоустрою до соціального відновлення значущості локації через колективну пам'ять, освітні ініціативи та локальний туризм. Він демонструє, як завдяки зусиллям громади можна створити сталий публічний простір, що об'єднує людей, зберігає ідентичність і сприяє розвитку сільських територій у ширшому контексті регіонального планування.

3.3. Курорт Миргорода в міському ритмі: еволюція від спеціалізованого закладу до відкритого простору для всіх

Курортна зона Миргорода відіграє ключову роль у формуванні сучасного обличчя міського простору, виступаючи не лише як місце для оздоровлення, а й як багатофункціональний соціокультурний осередок. Вона поєднує в собі функції медичного та профілактичного лікування, активного й пасивного відпочинку, культурного дозвілля, рекреації та соціальної взаємодії мешканців і гостей міста [54].

Починаючи з першої половини ХХ століття, коли було закладено основи розвитку курортного лікування на базі унікальних мінеральних вод, Миргород поступово трансформувалася з провінційного містечка в один із найвідоміших бальнеологічних курортів України. Його слава як оздоровчого центру вийшла далеко за межі регіону, а санаторії стали привабливими для відпочивальників з усіх куточків країни та з-за кордону.

У сучасних умовах курортний комплекс «Миргородкурорт» набуває нових функцій та значення. Він є не лише медичним осередком, але й потужним каталізатором урбаністичних змін у місті (рис.3.4.).

Рис.3.4. Частина курортного комплексу «Миргородкурорт»

Джерело:[54]

Інфраструктура навколо санаторіїв активно модернізується: реконструюються вулиці, створюються нові пішохідні зони, розвивається

мережа кафе, ресторанів, арт-просторів, закладів культурного дозвілля. З'являються ландшафтні парки, відкриті майданчики для масових заходів, зони відпочинку для дітей і літніх людей. Усе це сприяє формуванню привабливого, безпечного і комфортного міського середовища, орієнтованого як на туристів, так і на постійних мешканців.

У рамках дослідження та міні-опитування, проведеного серед жителів Миргородської громади, було виявлено, що курортна зона має для людей не лише функціональне, але й емоційно-ціннісне значення. Респонденти зазначали, що цей простір поєднує в собі природну красу — річку Хорол, зелені алеї, тишу й чисте повітря — з глибоким історичним змістом, адже він асоціюється з культурною спадщиною, традиціями, місцем сили. Багато хто назвав курортну зону своєрідним «серцем» міста — місцем, яке дарує душевний спокій, емоційну підтримку, можливість для відновлення сил, а також простір для спілкування, романтичних зустрічей, сімейного дозвілля.

Значна увага з боку міської влади та курортного комплексу приділяється розвитку інфраструктури для активного та оздоровчого відпочинку. Зокрема, активно впроваджуються ініціативи з озеленення територій, благоустрою набережної, облаштування велосипедних доріжок, відкриття спортивних і дитячих майданчиків. Також зростає культурна активність у курортній частині міста — проводяться фестивалі, концерти, виставки. Ці ініціативи формують позитивний імідж Миргорода як відкритого, комфортного та екологічно сприятливого міста [54].

Крім того, розвиток курортної сфери стимулює місцевий бізнес — зростає попит на готельні послуги, приватну оренду, гастрономічні заклади, сувенірну продукцію, екскурсійні тури. Це створює нові робочі місця, підвищує рівень зайнятості населення, сприяє зростанню економічної активності громади.

Отже, курортний комплекс Миргорода є не лише прикладом успішної реалізації оздоровчих функцій, а й потужним чинником трансформації міського простору. Він формує нову якість урбаністичного середовища, поєднуючи туризм, культуру, медицину та соціальну інклюзію. У цьому контексті курорт

виступає не просто як територія послуг, а як цінний соціальний простір — місце самоідентифікації громади, точка культурної пам'яті й джерело колективної надії на мирне, гармонійне майбутнє.

РОЗДІЛ 4

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

4.1. Роль та особливості планування розвитку міських територіальних громад

Планування розвитку міських територіальних громад є важливим інструментом для забезпечення їхнього сталого та ефективного функціонування. В умовах швидких соціально-економічних змін, зростання міст та посилення конкуренції між ними, стратегічне та комплексне планування стає не просто бажаним, а необхідним елементом управління. Воно дозволяє міським громадам не лише реагувати на поточні виклики, але й активно формувати своє майбутнє, визначаючи пріоритети розвитку, оптимізуючи використання ресурсів та покращуючи якість життя мешканців.

В Україні стратегічне планування розвитку міських територіальних громад регулюється низкою законодавчих актів, серед яких ключовими є:

– Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», який визначає основні принципи та механізми стратегічного планування на місцевому рівні, закладаючи фундамент для розробки стратегій [35];

– Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», що визначає повноваження органів місцевого самоврядування у сфері планування та розвитку територіальних громад служба;

– Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», який встановлює порядок розробки містобудівної документації, зокрема Комплексний план просторового розвитку території та генеральних планів населених пунктів, які є важливим інструментом просторового планування [38];

– Державна стратегія регіонального розвитку України, яка є основою щодо визначення пріоритетів та напрямів розвитку регіонів, включаючи міські територіальні громади, забезпечуючи узгодженість дій на національному та місцевому рівнях [36];

– Концепція інтегрованого розвитку міст, яка визначає використання комплексного підходу до планування міських територій з урахуванням сталого розвитку, екологічної безпеки та інклюзивності, що є важливим для створення комфортного та гармонійного міського середовища.

Кожна громада самостійно розробляє свою стратегію розвитку та план просторового планування, враховуючи місцеві особливості, потенціал та потреби її мешканців. Ці документи створюють нормативну базу для розробки та реалізації стратегічних планів розвитку міських територіальних громад, сприяючи підвищенню їхньої інвестиційної привабливості, ефективності управління та покращення рівня життя населення. Таким чином, законодавче регулювання забезпечує правову основу для системного та ефективного планування на місцевому рівні [24].

Роль планування розвитку міських територіальних громад є багатогранною та охоплює наступні ключові аспекти:

1. Визначення стратегічних цілей та пріоритетів: Планування допомагає громаді сформулювати довгострокове бачення свого розвитку, визначити ключові напрямки та пріоритети, на яких слід зосередити зусилля. Це дозволяє уникнути хаотичного розвитку та спрямувати ресурси на реалізацію стратегічно важливих проєктів, забезпечуючи цілеспрямованість дій.

2. Координація дій та залучення стейкхолдерів: Процес планування передбачає активну участь різних зацікавлених сторін – представників місцевої влади, бізнесу, громадських організацій та мешканців громади. Це сприяє узгодженню інтересів, налагодженню партнерства та підвищенню рівня довіри між різними групами, забезпечуючи широку підтримку та ефективну реалізацію планів.

3. Оптимізація використання ресурсів: Планування дозволяє ефективніше розподіляти та використовувати наявні ресурси – фінансові, земельні, людські, інфраструктурні. Це допомагає уникнути дублювання зусиль, знизити витрати та максимізувати віддачу від інвестицій, забезпечуючи раціональне використання наявного потенціалу.

4. Забезпечення сталого розвитку: Сучасне планування розвитку міських громад орієнтується на принципи сталого розвитку, враховуючи екологічні, економічні та соціальні аспекти. Це включає збереження природного середовища, розвиток зеленої інфраструктури, підтримку соціальної інклюзії та створення сприятливих умов для економічного зростання, забезпечуючи баланс між потребами сьогодення та майбутнього.

5. Підвищення інвестиційної привабливості: Наявність чіткого та продуманого плану розвитку робить міську громаду привабливішою для інвесторів. Прозорість у визначенні перспективних напрямків розвитку, передбачуваність дій місцевої влади та наявність стратегічних проєктів знижують ризики та стимулюють приплив інвестицій, сприяючи економічному зростанню та створенню нових можливостей.

6. Покращення якості життя мешканців: Кінцевою метою планування розвитку є створення комфортного та безпечного середовища для проживання, роботи та відпочинку мешканців. Це включає розвиток якісної інфраструктури, забезпечення доступності соціальних послуг, створення умов для культурного та спортивного розвитку, а також покращення екологічної ситуації, що безпосередньо впливає на добробут та задоволеність громадян.

Планування розвитку міських територіальних громад є складним і багатоаспектним процесом, що вимагає врахування широкого спектра факторів – від економічних і соціальних до екологічних та культурних (рис.4.1.).

Міські території характеризуються високою концентрацією населення, щільною забудовою, значною соціальною різноманітністю, а також потребою в постійній модернізації інфраструктури та збереженні історичної спадщини. Ці особливості створюють унікальні виклики для ефективного управління їхнім

розвитком [27; 28].

В сучасних умовах особливої актуальності набуває інтегрований підхід до планування розвитку міських територіальних громад. Цей підхід передбачає врахування не лише внутрішніх особливостей громади, але й впливу зовнішніх чинників, таких як регіональні та національні стратегії розвитку, глобальні тенденції та міжмуніципальна співпраця. Застосування інтегрованого підходу дозволяє забезпечити комплексний та системний розвиток міських територій, роблячи їх більш стійкими, комфортними та привабливими для проживання, роботи та відпочинку [29; 30].

Рис.4.1. Основні особливості планування міських територіальних громад

Джерело: розробка автора за даними [26]

У сучасних умовах розвитку України, особливо в рамках адміністративно-територіальної реформи, планування розвитку міських територіальних громад набуває особливої важливості. Поліпшення системи планування є основою для забезпечення сталого розвитку, підвищення якості життя мешканців і створення сприятливих умов для ведення бізнесу [26]. На фоні значних економічних, соціальних і політичних змін ефективно управління просторовим і стратегічним

розвитком територій стає одним із основних чинників для досягнення місцевих та регіональних цілей.

В цьому контексті варто звернути увагу на досвід громад Полтавської області — зокрема, Пирятинської, Гребінківської та Миргородської. Кожна з них демонструє власні підходи до планування, що обумовлені економічними умовами, станом інфраструктури, а також природними та соціальними особливостями.

ПИРЯТИНСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Пирятинська міська територіальна громада активно впроваджує стратегічне планування для забезпечення сталого розвитку. Після об'єднання територіальних громад Пирятинська міська рада значно підвищила увагу до розвитку інфраструктури, підвищення якості життя мешканців і створення сприятливого бізнес-середовища.

– **Стратегічне планування:** Одним з важливих досягнень є розробка комплексної стратегії розвитку громади, що визначає короткострокові та довгострокові цілі. Зокрема, стратегія передбачає диверсифікацію місцевої промисловості, створення позитивного іміджу Пирятинської громади, розвиток збалансованого підприємництва, удосконалення системи збору та утилізації відходів, а також модернізацію інфраструктури громади.

– **Інтеграція просторового і соціального планування:** Інтеграція просторового і соціального планування: Громада активно працює над інтеграцією просторового розвитку з соціально-економічними ініціативами. Одним з прикладів є розвиток спортивної інфраструктури, що передбачає створення нових майданчиків у житлових районах, роблячи якісні фізкультурно-оздоровчі послуги доступнішими для мешканців та сприяючи підвищенню якості їхнього життя.

– **Громадська участь:** Від моменту створення об'єднаної територіальної громади у 2013-2020 роках Пирятинська міська рада активно залучала мешканців до процесів планування та управління громадою. За останні 5 років

динаміка значно знизилася, зустрічі з громадськістю проводяться рідко, при прийнятті рішень думка мешканців недостатньо враховується.

– **Екологічні ініціативи:** Пирятин активно працює над розвитком зелених зон і впровадженням екоініціатив. Наприклад, розробка плану озеленення міста для покращення екологічної ситуації в громаді.

ГРЕБІНКІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Гребінківська міська територіальна громада демонструє приклади ефективного використання партнерства між місцевими органами влади, громадою та бізнесом для досягнення спільних цілей розвитку.

– **Спільні проєкти:** Гребінківська громада реалізувала кілька проєктів, орієнтованих на спільне фінансування. Одним із найбільших досягнень стало оновлення соціальних об'єктів, таких як школи, дитячі садки та лікарні, з використанням міського бюджету, а також залучених коштів місцевого бізнесу. Такі ініціативи значно підвищили якість надання медичних та освітніх послуг для мешканців.

– **Громадська участь та діалог:** Важливим аспектом є високий рівень участі громадян у процесі планування та ухвалення рішень. В рамках Клубу громадського діалогу міська влада організовує зустрічі, де мешканці можуть висловлювати свої думки та пропозиції щодо розвитку громади та вирішення проблемних питань. Це дозволяє уникати соціальних конфліктів і забезпечити більшу підтримку громадян у реалізації ініціатив.

– **Цифровізація процесів планування:** Важливим напрямом для Гребінківської громади є використання можливостей вебсайту ради та електронних сервісів для збору пропозицій від громадян та для обговорення проєктів розвитку. Це робить процес планування більш прозорим і доступним для мешканців, що підвищує довіру до органу місцевого самоврядування.

– **Інклюзивний підхід:** У планах розвитку громади активно враховуються потреби осіб з інвалідністю, зокрема в оновленні громадських просторів та соціальних установ.

МИРГОРОДСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

Миргород є однією з найбільш розвинених громад Полтавської області, де планування розвитку зорієнтоване на залучення інвестицій, розвиток туризму та вдосконалення інфраструктури.

– **Туристичний розвиток:** Одним із пріоритетів Миргорода є розвиток туризму, який є важливою частиною економіки громади. В рамках стратегічного плану громада розробила проекти з реставрації історичних пам'яток, створення нових туристичних маршрутів та інфраструктури для туристів, зокрема готелів, кафе та розважальних закладів.

– **Фінансування через партнерство:** У Миргороді було реалізовано значну кількість проектів за участю бізнесу. Місцеві підприємці активно долучаються до реалізації проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури та озеленення, надаючи свою фінансову підтримку.

– **Модернізація інфраструктури:** Миргород також активно займається модернізацією дорожньої та комунальної інфраструктури. Важливою частиною стратегії стало оновлення водопостачання та каналізації, а також реконструкція доріг. Ці проекти сприяють покращенню якості життя мешканців та підвищенню інвестиційної привабливості громади.

– **Стійкий розвиток:** Враховуючи великі туристичні потоки, Миргород приділяє особливу увагу екологічним ініціативам. Місто активно реалізує програми щодо збереження природних ресурсів, енергозбереження та зменшення викидів в атмосферу.

Планування розвитку міських територіальних громад є ключовим інструментом для формування стратегічного бачення, раціонального управління ресурсами та забезпечення сталого розвитку територій. Законодавче забезпечення в Україні створює необхідні правові умови для реалізації стратегічного, просторового та інтегрованого планування, що враховує екологічні, соціальні та економічні аспекти.

У цьому контексті приклади громад Полтавської області — зокрема Пирятинської, Гребінківської та Миргородської — демонструють важливість поєднання локальних особливостей з національними підходами до розвитку. Їхній досвід підтверджує, що ефективне планування з широким залученням громадськості, використанням сучасних інструментів та орієнтацією на потреби мешканців дозволяє створювати комфортне, інклюзивне та конкурентоспроможне міське середовище.

4.2. Удосконалення системи планування розвитку міських територіальних громад

Розвиток міських територіальних громад є одним із ключових напрямів соціально-економічної політики в Україні. Ефективне планування відіграє вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку, підвищенні інвестиційної привабливості, покращенні якості життя населення та оптимізації використання наявних внутрішніх ресурсів. В умовах децентралізації українські громади отримали нові можливості та повноваження, проте водночас зіткнулися з низкою викликів, що вимагають виваженого та стратегічного підходу до управління [24].

Серед головних проблем, що стримують ефективний розвиток, виокремлюється недостатня інтеграція стратегічного та просторового планування. Це проявляється у відсутності належної узгодженості між довгостроковими стратегічними документами та генеральними планами окремих населених пунктів.

Крім того, спостерігається низький рівень залучення громадськості до процесів прийняття рішень, що ускладнює вироблення обґрунтованих рішень та може призводити до соціальних конфліктів.

Значним стримувальним фактором залишається дефіцит фінансових ресурсів, який обмежує можливості громад у реалізації запланованих стратегій розвитку.

Також варто відзначити недостатнє використання сучасних цифрових технологій, зокрема геоінформаційних систем, для проведення просторового аналізу та здійснення ефективного моніторингу. Нарешті, відсутність чітких та дієвих механізмів оцінки ефективності реалізації розроблених планів ускладнює процес відстеження досягнутих результатів та своєчасне коригування стратегічних напрямів.

Для забезпечення ефективного та збалансованого розвитку міських громад необхідно впроваджувати комплексний підхід, що охоплює кілька ключових взаємопов'язаних напрямів. Першочерговим завданням є глибока інтеграція стратегічного та просторового планування. Це передбачає розробку комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади, які б у повній мірі враховували економічні, соціальні та екологічні аспекти життєдіяльності громади. Тісна узгодженість генеральних планів населених пунктів із загальними програмами соціально-економічного розвитку сприятиме більш гармонійному та збалансованому розвитку територій.

Не менш важливим є активне залучення громадськості до всіх етапів процесу планування та ухвалення стратегічно важливих рішень. Забезпечення врахування потреб та інтересів мешканців є запорукою сталого розвитку. Для цього необхідно ефективно використовувати різноманітні механізми громадської участі, включаючи громадські слухання та обговорення, публічні консультації. Це сприятиме підвищенню рівня взаємодії між місцевою владою, представниками бізнесу та широкими верствами населення, формуючи таким чином активне та відповідальне громадянське суспільство.

Оптимізація фінансування та активне залучення інвестицій є критично важливими для реалізації планів розвитку. Одним із перспективних напрямів є ширше використання механізмів державно-приватного партнерства для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів. Крім того, необхідно активно залучати кошти з різноманітних грантових програм та проєктів і використовувати можливості міжнародної технічної допомоги, що дозволить значно розширити фінансові можливості громад.

Важливим кроком на шляху до сталого розвитку є активна цифровізація процесів планування. Впровадження геоінформаційних систем відкриває нові можливості для глибокого аналізу просторових даних, ефективного моніторингу землекористування та оптимізації управління наявними ресурсами. Паралельне впровадження інструментів електронного врядування сприятиме підвищенню прозорості управлінських процесів та значно спростить комунікацію між громадою та органами місцевої влади.

Також, невід'ємною складовою ефективного управління розвитком громад є запровадження дієвої системи оцінки ефективності реалізації розроблених планів. Використання системи ключових показників ефективності дозволить здійснювати системний моніторинг виконання стратегій, своєчасно виявляти проблемні аспекти та вносити необхідні корективи на основі об'єктивних даних та зворотного зв'язку від населення.

У підсумку, удосконалення системи планування розвитку міських територіальних громад є необхідною умовою для забезпечення їхньої довгострокової сталості та підвищення конкурентоздатності. Інтеграція просторового та стратегічного планування, активна участь громадськості, широке впровадження цифрових технологій та ефективне управління фінансовими ресурсами сприятимуть створенню сучасних, комфортних, економічно розвинених та екологічно безпечних міських територій, де кожен мешканець відчуватиме позитивні результати змін.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження було здійснено комплексний аналіз теоретико-методологічних засад, факторів і практичних аспектів розвитку міських територіальних громад Полтавської області. Проаналізований досвід Пирятинської, Гребінківської та Миргородської міських рад підтверджує, що ефективний розвиток громад значною мірою залежить від поєднання стратегічного бачення з урахуванням реальних потреб населення, раціонального використання ресурсного потенціалу, активного впровадження інновацій та модернізації просторового планування територій. Сучасні моделі управління в ОМС демонструють поступовий перехід до гнучких, відкритих та інтегрованих систем, що базуються на цифровізації процесів, залученні громадськості до прийняття рішень та застосуванні інструментів стратегічного управління.

Дослідження соціально-економічних, географічних, інституційних та екологічних чинників розвитку проаналізованих громад показує складність та багатогранність цих процесів. Пирятинська громада відзначається активним впровадженням інновацій у сфері економіки, Гребінківська — ефективним використанням логістичного потенціалу, а Миргородська – успішним акцентом на туристично-рекреаційному розвитку. Попри виклики, пов'язані з демографічними тенденціями, економічною нестабільністю та обмеженістю ресурсів, пов'язаних з війною, громади демонструють потенціал для подальшого зростання і підвищення конкурентоспроможності.

Результати дослідження свідчать: сталий розвиток — це не абстракція, а щоденна праця, діалог і довіра, відкритість і стратегічне бачення. Тому запропоновані рекомендації — інтеграція планування, залучення громади, цифровізація та прозоре управління стануть тими ключами, які відкриють двері до простору нових можливостей, де гідність людини, якість життя та стійкість громад будуть непорушними цінностями.

Отже, перед міськими територіальними громадами Полтавщини розгортається новий горизонт — горизонт надії, сили і процвітання. Проведене

дослідження відкриває перспективи для подальших наукових розробок у галузі управління розвитком територіальних громад в умовах децентралізації, реформування місцевого самоврядування та відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280 /97-ВР. Ст.170 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text> (дата звернення: 23.01.2024).
2. Лушагіна Т. Поняття «грумада» у вітчизняних концепціях державотворення кінця XIX – початку XX ст. *Наукові праці: Науково-методичний журнал*. 2010. Т. 131, № 118. С. 35–38. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2001/131-118-1.pdf#page=35> (дата звернення: 23.01.2024).
3. Лазор О. Еволюція сутності територіальної громади: аксіологічний вимір. *Держава та регіони*. 2010. № 3. С. 185–193. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/3_2010/36.pdf (дата звернення: 23.01.2024).
4. Шпортько Г., Макаренко А. Еволюція територіальної громади в Україні. *Розвиток форм і методів сучасного менеджменту в умовах глобалізації*: Матеріали 8-ї науково-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Дніпро, 2–6 листоп. 2020 р. Дніпро, 2020. С. 81–85. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3446/1/20_Розвиток%20форм%20і%20методів%20сучасного%20менеджменту%20і%20умовах%20глобалізації_Том_1.pdf#page=81 (дата звернення: 23.01.2024).
5. Шульга А., Краснянська О. Історичний аналіз виникнення та формування територіальних громад на теренах сучасної України. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]*. Серія : Державне управління. 2017. Т. 290, № 278. С. 133–139.
6. Рудик О. Соціально-економічний розвиток територіальних громад: зарубіжний досвід. *Вісник ХДУ Серія Економічні науки*. 2019. № 36. С. 93–96. URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/607/603> (дата звернення: 27.01.2024).

7. Камінська Н. Еволюція поглядів на значення місцевого самоврядування у розбудові української державності: історико-правові аспекти. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 3. С. 1–13.
URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/library/visnyky/nvsvy/03_2008/08kn_vdia.pdf (дата звернення: 27.01.2024).

8. Кузьменко С. Самодостатність територіальної громади: поняття та основні засади. *Теорія та практика державного управління* : Зб. наук. пр., м. Харків. 2017. С. 152–157.
URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/NADU/TPDU/TPDU-57-2017.pdf#page=152 (дата звернення: 27.01.2024).

9. Бобровська О., Латинін М. Процеси розвитку територіальних громад: базові поняття, чинники і параметри розвитку. *Потенціал розвитку територій: методологічні засади формування і нарощення* : монографія / ред. Т. Крушельницька. Дніпро, 2017. С. 332–340.
URL: [http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/5966/1/монограф_Бобровська\(к ол\)_2017.pdf](http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/5966/1/монограф_Бобровська(к ол)_2017.pdf) (дата звернення: 27.01.2024).

10. Матвеева О. Ю. Європейська парадигма сталого розвитку територіальних громад: досвід для України. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2021. № 1. С. 148–157.
URL: https://www.researchgate.net/profile/Olga-Matveieva/publication/374868252_Evropska_paradigma_stalogo_rozvitku_teritorialnih_gromad_dosvid_dla_Ukraini/links/6532a5641d6e8a70703fd77e/Evropska-paradigma-stalogo-rozvitku-teritorialnih-gromad-dosvid-dla-Ukraini.pdf (дата звернення: 27.01.2024).

11. Czachor R. Wyzwania reformy samorządowej i procesu decentralizacji na ukrainie po 1991 roku. *PRZEGLĄD WSCHODNIOEUROPEJSKI*. 2017. Vol. VIII, no. 1. P. 79–90.
URL: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=590680#page=8&zoom=auto,-218,679> (дата звернення: 29.01.2024).

12. Nasuto M. Reforma samorządu terytorialnego i proces decentralizacji Ukrainy po roku 1991. *Проблеми європейської інтеграції та демократії в реценції української та польської молоді* : Зб. ст. / ред.: М. Каміонки, Ю. Кузьменко. Ніжин, 2019. С. 292–299.
URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2019/Versalka_geopolit_epoha_maket2_2019.pdf#page=292(дата звернення: 29.01.2024).
13. Filipishyna L., Lomakina O. The reform of the administrative and territorial structure of Ukraine: results and challenges. *Humanization concept of public administration: theoretical and methodological fundamentals* : Scientific monograph. Riga, Latvia, 2022. P. 213–242.
URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/211/5839/12201-1>
(дата звернення: 29.01.2024).
14. Hovorun N., Melnychenko A. Problems of Territorial Self-Governance: International Experience and Prospects for Ukraine. *International economic policy*. 2022. No. 2. P. 116–131.
URL: http://iepjournal.com/journals_eng/37/2022_37_6_Hovorun_Melnychenko.pdf
(дата звернення: 29.01.2024).
15. Богів Я. Конституційні аспекти регламентування статусу територіальної громади як первинної одиниці у системі місцевого самоврядування.
URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpu_m_2016_855_52.pdf (дата звернення: 29.01.2024).
16. Спасів Н. Об'єднана територіальна громада як новітній суб'єкт місцевого самоврядування: наукове пізнання. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія економічні науки*. № 33. С. 209–211.
URL: <https://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/148/143>(дата звернення: 29.01.2024).
17. Носулько Б. Роль місцевого самоврядування у становленні територіальної громади та її соціально-економічному розвитку. *Вісник*

Дніпровської академії неперервної освіти: «Публічне управління та адміністрування». 2021. № 1.

18. Ушенко Н. Людиноцентрований вектор розвитку територіальних громад. *Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів та управління: нові можливості, проблеми, перспективи* : : Зб. матеріалів Всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю, м. Київ, 10 листоп. 2021 р. Київ, 2021. С. 283–285. URL: https://feu.kubg.edu.ua/images/stories/Departments/ku/2021/Zbirnuk_conf_10_112021.pdf (дата звернення: 31.01.2024).

19. Тимечко І. Концептуальні підходи до розвитку територіальних громад. *Проблеми економіки. Серія: Регіональна економіка*. 2019. № 1. С. 83–87. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptualni-pidhodi-do-rozvitku-teritorialnih-gromad/viewer> (дата звернення: 31.01.2024).

20. Ільченко Н. Розвиток територіальної громади: сутність та підходи (зарубіжний огляд). *Журнал науковий огляд*. 2015. № 8. С. 1–10.

21. Прокопенко Н., Лазарева А., Мунтян Л. Розвиток територіальних громад у воєнний період. *Наукові перспективи*. 2023. № 5. С. 228–241. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/4877/4904> (дата звернення: 31.01.2024).

22. Ksonzhyk, I., Taran, Y., Monastyrskyi, G., Vasina, A., Sytnytska, O., & Belei, S. Implementation of the principles of sustainable development of territorial communities: Decision making. *Journal of management Information and Decision Sciences*, 2021. P.1-12. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/13076/1/Ksonzhyk-2021-2.pdf> (дата звернення: 05.02.2024).

23. Khirivskyi, R., Cherevko, H., Yatsiv, I., Pasichnyk, T., Petryshyn, L., & Kucher, L. Assessment and Analysis of Sustainability of the Socio-Economic Development of Amalgamated Territorial Communities of the Region. *European Journal of Sustainable Development*, 2020. P.569-578 URL: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p569> (дата звернення: 05.02.2024).

24. Strategic planning for the sustainable development of territorial communities / Y. Zhovnirchuk та ін. *International journal of sustainable development and planning*. 2023. С. 2097–2105. URL: <https://www.iieta.org/journals/ijstdp/paper/10.18280/ijstdp.180712> (дата звернення: 05.02.2024).

25. Social-economic development of the United Territorial Communities and development of a strategy for sustainable development (case of Ukraine) / D. Tarasenko та ін. *WSEAS TRANSACTIONS on BUSINESS and ECONOMICS*. 2021. С. 581–594. URL: [https://wseas.com/journals/bae/2021/b185107-022\(2021\).pdf](https://wseas.com/journals/bae/2021/b185107-022(2021).pdf) (дата звернення: 07.02.2024).

26. Павлюк В., Коробов Д. Сталий розвиток територіальних громад: інноваційність та використання SMART-спеціалізації. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. С. 6–11. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/31371/1/V_Pavliuk_D_Korobov_PANB_1_FITU.pdf (дата звернення: 07.02.2024).

27. Čiegis R., Gineitienė D. Participatory aspects of strategic sustainable development planning in local communities: Experience of Lithuania. *Technological And Economic Development Baltic Journal on Sustainability*. 2008. P. 107–117. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3846/1392-8619.2008.14.107-117?needAccess=true> (дата звернення: 07.02.2024).

28. Osadchuk N. Territorial communities in the process of managing the sustainable development of the region. *Věda a perspektivy*. 2023. No. 3. P. 22–34. URL: [https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15694/1/Věda%20a%20perspektivy%20№%203\(22\)%202023.pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15694/1/Věda%20a%20perspektivy%20№%203(22)%202023.pdf) (дата звернення: 07.02.2024).

29. Пастух К. Стратегічне планування розвитку територіальних громад. *Науковий вісник : Державне управління*. 2021. № 7. С. 195–215. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/150/144> (дата звернення: 08.02.2024).

30. Вяхірєв М. Сучасні механізми планування інтегрованого розвитку громад в Україні. *International scientific and practical conference*, м. Venice, 12–

13 берез. 2021 р. 2021. С. 75–79.

URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/115/3090/6547->

[1](#) (дата звернення: 09.02.2024).

31. Пирятинський сирзавод. *Milkalliance*.

URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/piryatinskij-sirzavod/> (дата звернення: 10.01.2025).

32. Баришівська зернова компанія. *Офіційний сайт*. URL: <https://latifundist.com/kompanii/164-baryshevskaya-zernovaya-kompaniya> (дата звернення: 19.02.2025).

33. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 02.05.2023 № 3077-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3077-20#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

34. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII : станом на 14 трав. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій : Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

36. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки : Постанова Каб. Міністрів України від 05.08.2020 № 695 : станом на 13 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

37. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

38. [Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI : станом на 9 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 19.02.2025).

39. § 1. Зародження наукових знань про місцеве самоврядування: MegaLib.com.ua. *Електронна бібліотека онлайн MegaLib.com.ua*. URL: http://megalib.com.ua/content/9069_Zarodjennya_naykovih_znan_pro_misceve_samovyryadyvannya.html (дата звернення: 19.02.2025).

40. Основні положення класичної (адміністративної) школи в управлінні. *Stud*. URL: https://stud.com.ua/19339/menedzhment/osnovni_polozhennya_klasichnoyi_administrativnoyi_shkoli_upravlinni (дата звернення: 19.02.2025)

41. Французький досвід децентралізації очима вільними від захоплення. - Інститут громадянського суспільства. *Інститут громадянського суспільства*. URL: https://www.csi.org.ua/publications/france_decentralization/ (дата звернення: 19.02.2025).

42. Бориславська О., Заверуха І., Школик А. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. Київ : Центр політико-прав. реформ, 2012. 212 с. URL: <https://pravo.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/decentral-publich-vlady-boryslavska-2012.pdf>.

43. Соціалісти-асоціаціоністи Шарль Фур'є і Роберт Оуен - Бібліотека BukLib.net. *Головна - Бібліотека BukLib.net*. URL: <https://buklib.net/books/25129/> (дата звернення: 19.02.2025).

44. Пирятинська міська рада. *Пирятинська міська рада*. URL: <http://pyriatyn.org.ua/> (дата звернення: 19.02.2025).

45. Пирятинська міська рада | Стратегія Пирятинської громади на 21-25р.р | Стратегія розвитку. Пирятинська міська рада. URL: <http://pyriatyn.org.ua/pages/p106> (дата звернення: 19.02.2025).

46. Пирятинська громада завдяки проекту ЄС зміцнила свою стійкість та спроможність. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/19242> (дата звернення: 19.02.2025).

47. Бути патріотами рідного краю не на словах, а на ділі! | Гребінчин край. *Гребінчин край | інтернет-видання*. URL: <https://grebkray.com.ua/suspilstvo/buty-patriotamy-ridnogo-krayu-ne-na-slovah-a-na-dili/> (дата звернення: 10.03.2025).

48. В Пирятинській ОТГ відкрився ЦНАП. *Децентралізація в Україні*. URL: <https://decentralization.ua/news/6852> (дата звернення: 10.03.2025).
49. Гребінківська міська громада. *Ukraine – Visicom maps*. URL: <https://maps.visicom.ua/c/32.37567,50.10789,12/f/OTGUA5GQ2?lang=uk> (дата звернення: 10.03.2025).
50. Гребінківська міська рада. *Офіційний сайт Гребінківська міська рада*. URL: <https://www.hrebinka.org.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).
51. Затишна Кав'ярня Сappuccino. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/cap_piryatin?utm_source=ig_web_button_share_sheet&igsh=ZDNIZDc0MzIxNw== (дата звернення: 10.03.2025).
52. Кав'ярня "ШОКО-МОККО" | Пирятин. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/shoko._mokko?utm_source=ig_web_button_share_sheet&igsh=ZDNIZDc0MzIxNw== (дата звернення: 10.03.2025).
53. Кав'ярня coffee'йок / пирятин. *Instagram*. URL: https://www.instagram.com/coffee_iok?utm_source=ig_web_button_share_sheet&igsh=ZDNIZDc0MzIxNw== (дата звернення: 10.03.2025).
54. Курорт "Миргород" - тут живе здоров'я!. *офіційний сайт*. URL: <https://mirgorodkurort.ua/> (дата звернення: 27.03.2025).
55. Лесяківська сироварня. *офіційний сайт*. URL: <https://le-cheese.com.ua/> (дата звернення: 27.03.2025).
56. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. *офіційний сайт*. URL: <https://luguniv.edu.ua/> (дата звернення: 27.03.2025).
57. Миргородська міська громада. *Ukraine – Visicom maps*. URL: <https://maps.visicom.ua/c/33.50318,49.98767,11/f/OTGUA5HLP?lang=uk> (дата звернення: 27.03.2025).
58. Миргородська міська рада. *Офіційний сайт міста Миргород. Офіційний сайт Миргородської міської ради*. URL: <https://myrgorod.pl.ua/> (дата звернення: 27.03.2025).

59. Молодіжний простір KOLOMOLOді. *офіційна сторінка в Facebook*.
URL: <https://www.facebook.com/share/g/1F5dRxmDwj/> (дата звернення: 27.03.2025).
60. Пирятинська міська громада. *Ukraine – Visicom maps*.
URL: <https://maps.visicom.ua/c/32.31646,50.29847,10/f/OTGUA5HJ0?lang=uk> (дата звернення: 27.03.2025).
61. Полтавська область. *Ukraine – Visicom maps*.
URL: <https://maps.visicom.ua/c/33.64981,49.66849,10/f/ADMUA8T?lang=uk> (дата звернення: 07.04.2025).
62. ПФ Європейський університет. *ПФ Європейський університет*.
URL: <http://pirjatin.e-u.in.ua/> (дата звернення: 07.04.2025).
63. Стратегія розвитку Гребінківської міської територіальної громади до 2030 року. *Офіційний сайт Гребінківська міська рада*.
URL: https://www.hrebinka.org.ua/data/files/new/strategiya/стратегія_2030.pdf (дата звернення: 07.04.2025).
64. Стратегія розвитку Миргородської міської територіальної громади до 2030 року. *Офіційний сайт міста Миргород. Офіційний сайт Миргородської міської ради*.
URL: <https://myrgorod.pl.ua/files/images/Ekonomika/Strategiya/2030/strategiya.pdf> (дата звернення: 07.04.2025).
65. У Пирятині відкрили басейн для школярів: витратили понад два мільйони. *Інтернет-видання Коло. Останні новини Полтави та Полтавщини*.
URL: <https://kolo.news/category/osvita/8397> (дата звернення: 07.04.2025).
66. У Пирятині облаштували систему вуличного освітлення SMART-CITY – Новини Полтавщини. *Новини Полтавщини – КП "Регіональний інформаційний центр "Новини Полтавщини" Полтавської обласної ради*.
URL: <https://np.pl.ua/2020/11/u-pyriatyni-oblashtuvaly-systemu-vulychnoho-osvitlennia-smart-city/> (дата звернення: 07.04.2025).
67. Армапром. *офіційний сайт*. URL: <https://armaprom.com.ua/> (дата звернення: 11.04.2025).

68. АТ «Укрзалізниця». *офіційний сайт*. URL: <https://www.uz.gov.ua/> (дата звернення: 11.04.2025).

69. В Полтавській області запустили завод з виробництва круп та борошна. *офіційний сайт*. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/sviy-biznes/v-poltavskiy-oblasti-rozpchav-robotu-zavod-z-pererobki-zernovih-i-bobovih-kultur-novini-ukrajini-50500816.html> (дата звернення: 11.04.2025).

70. Державний агараний реєстр. *офіційний сайт*. URL: <https://www.dar.gov.ua/> (дата звернення: 11.04.2025).

71. Комунальне підприємство «Екосервіс - 2022». *офіційна сторінка в Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/Комунальне-підприємство-Екосервіс-2022-100075563838315/> (дата звернення: 11.04.2025).

72. Національний природний парк «Пирятинський». *офіційний сайт*. URL: <http://www.npp-p.org.ua/> (дата звернення: 25.04.2025).

73. ТМ «Миргородська Корівка». *офіційний сайт*. URL: <https://www.korivka.com/> (дата звернення: 25.04.2025).

74. У Пирятині облаштують зупинкові комплекси. *Пирятинська міська рада*. URL: <http://pyriatyn.org.ua/news/p3798> (дата звернення: 25.04.2025).

75. Оптимізація роботи з документами. Система електронного документообігу АСКОД. *офіційний сайт*. URL: <https://askod.ua/home> (дата звернення: 26.04.2025).

Документ підписано у сервісі Вчасно (продовження)

Кочур В.С..pdf

Документ відправлено: 00:27 18.05.2025

Документ отримано: 00:40 18.05.2025

Відправник документу

Електронний підпис

00:27 18.05.2025

Ідентифікаційний код: 3742106221

Кочур Владислава Сергіївна

Власник ключа: Кочур Владислава Сергіївна

Час перевірки КЕП/ЕЦП: 00:27 18.05.2025

Статус перевірки сертифікату: Сертифікат діє

Серійний номер: 382367105294AF97040000003B4E07002C0C9F03

Тип підпису: кваліфікований

Тип сертифікату: кваліфікований

Отримувач документу

Електронний підпис

00:42 18.05.2025

Ідентифікаційний код: 2699308052

Мельничук Анатолій Леонідович

Власник ключа: Мельничук Анатолій Леонідович

Час перевірки КЕП/ЕЦП: 00:41 18.05.2025

Статус перевірки сертифікату: Сертифікат діє

Серійний номер: 382367105294AF970400000004E53A003070B503

Тип підпису: кваліфікований

Тип сертифікату: кваліфікований